

Lottaliina Savolainen

”Koulu vaikuttaa minun tulevaisuuteen ja työhön.”

Tulevaisuusorientaatio kuudesluokkalaisten identiteeteissä

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Toukokuu 2020

TIIVISTELMÄ

”Koulu vaikuttaa minun tulevaisuuteen ja työhön.” Tulevaisuusorientaatio kuudesluokkalaisten identiteeteissä

Lottaliina Savolainen

Pro gradu -työ

Tampereen yliopisto

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta: Luokanopettajakoulutus

Toukokuu 2020

Sivumäärä: 64 sivua, 3 liitettä

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena oli selvittää kuudesluokkalaisten oppilaiden tärkeissä sosiaalisissa ja yksilöllisissä identiteeteissä esiintyvät tulevaisuusorientaatiot. Tutkimuksessa oli tavoitteena kuulla kuudesluokkalaisten omat kokemukset omista tärkeistä identiteeteistään. Ymmärtämällä oppilaiden omia kokemuksia identiteeteistään voidaan tukea heidän kestävän ja tulevaisuuteen tähtäävän minuutensa kehittymistä. Tutkimuksen tavoitteena on tarjota tietoa ja ymmärrystä kuudesluokkalaisten identiteeteistä löytyvistä tulevaisuusorientaatioista. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu kolmesta identiteettejä käsittelevästä teoriasta, sosiaalisen, yksilöllisen ja etnisen identiteetin teoriasta. Teoriaosuudessa perehdytään lapsen ja nuoren erilaisten identiteettien vaikutukseen minuuden kehityksessä kohti tulevaisuutta.

Tutkimuksen aineisto kerättiin syksyllä 2019 pääkaupunkiseudulla sijaitsevan peruskoulun kahdelta kuudennelta luokalta. Vastaajia oli 27, jotka kirjoittivat avoimet tekstit omista tärkeistä identiteeteistään. Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tutkimusotetta ja analyysimenetelmänä käytettiin sisällön analyysiä.

Tutkimuksessa ilmeni, että nuoret jakoivat tärkeiksi kokemansa identiteetit tasaisesti sosiaalisten ja yksilöllisten identiteettien välillä. Tulosten perusteella sosiaalisissa identiteeteissä esiintyvät tulevaisuusorientaatiot jaettiin kolmeen teemaan, joita ovat perheen vaikutus moraaliin ja mahdollisuuksiin, sosiaalinen kompetenssi ja yhteiskuntaan kiinnittyminen sekä vertaisten vaikutus itsemäärittelyyn ja empatiakykyyn.

Yksilöllisissä identiteeteissä esiintyneet tulevaisuusorientaatiot jakautuivat kolmeen teemaan, joita olivat fyysinen kehitys ja terveys, henkinen kehitys ja taito sekä työelämäorientaatio ja elinikäinen oppiminen. Sosiaalisissa identiteeteissä esiintyi tulevaisuusorientaatioita, jotka liittyivät tulevaisuuteen vaikuttaen tutkittavien luonteeseen ja sosiaalisiin taitoihin. Yksilöllisissä identiteeteissä esiintyvät tulevaisuusorientaatiot viittasivat omien taitojen kehittymiseen tai tulevaisuuden työelämään.

Avainsanat: tulevaisuusorientaatio, sosiaalinen identiteetti, etninen identiteetti, yksilöllinen identiteetti, laadullinen tutkimus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	8
2.1	SOSIAALINEN KONSTRUKTIONISMI.....	9
2.2	IDENTITEETTI.....	11
2.2.1	<i>Sosiaalisen identiteettiteorian lähestymistapa</i>	12
2.2.2	<i>Yksilöllinen identiteetti, kehityspsykologinen lähestymistapa</i>	13
2.2.3	<i>Etninen identiteetti</i>	15
3	TUTKIMUSASETELMA	17
3.1	LAADULLINEN LÄHESTYMISTAPA	17
3.2	AINEISTON ANALYYSI	18
3.2.1	<i>Teoriaohjaava sisällönanalyysi</i>	19
3.3	TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
3.4	TUTKIMUKSEN AINEISTON KERUU JA AINEISTO	21
4	TULOKSET	24
4.1	TULEVAISUUSORIENTAATIOT SOSIAALISISSA IDENTITEETEISSÄ.....	24
4.1.1	<i>Perheen vaikutus moraliin ja mahdollisuuksiin</i>	25
4.1.2	<i>Sosiaalinen kompetenssi ja yhteiskuntaan kiinnittyminen</i>	27
4.1.3	<i>Vertaisten vaikutus itsemäärittelyyn ja empatiakykyyn</i>	29
4.2	TULEVAISUUSORIENTAATIOT YKSILÖLLISISSÄ IDENTITEETEISSÄ	31
4.2.1	<i>Fyysinen kehitys ja terveys</i>	32
4.2.2	<i>Henkinen kehitys ja taito</i>	34
4.2.3	<i>Työelämäorientaatio ja elinikäinen oppiminen</i>	36
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
5.1	TUTKIJAN POSITIO JA AINEISTONKERUUMENETELMÄN TOIMIMINEN	39
5.2	TULEVAISUUSORIENTAATIOT SOSIAALISISSA IDENTITEETEISSÄ.....	42
5.2.1	<i>Perheen vaikutus moraliin ja mahdollisuuksiin</i>	42
5.2.2	<i>Sosiaalinen kompetenssi ja yhteiskuntaan kiinnittyminen</i>	45
5.2.3	<i>Vertaisten vaikutus itsemäärittelyyn ja empatiakykyyn</i>	47
5.3	YKSILÖLLINEN IDENTITEETTI	48
5.3.1	<i>Fyysinen kehitys ja terveys</i>	49
5.3.2	<i>Henkinen kehitys ja taito</i>	51
5.3.3	<i>Työelämäorientaatio ja elinikäinen oppiminen</i>	52
5.4	TUTKIMUKSEN EETTISYYS	54
5.5	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	57
5.6	LOPUKSI	60
5.7	JATKOTUTKIMUSIDEAT	62
6	LÄHTEET	65

1 JOHDANTO

Peruskoulun tarkoituksena on kasvattaa oppilaista aktiivisia yhteiskunnan jäseniä. Koko peruskoulun toiminta tähtää siis tulevaisuuteen tavoitteenaan tarjota oppilailleen mahdollisimman yhtäläiset lähtökohdat ja yleissivistyksen maailmalle suunnatessaan. (POPS 2014, 15.) Myös identiteetit kehittyvät suunnaten tulevaisuuteen. Arkielämässä identiteetti tarkoittaa sitä, keitä tunnemme olevamme ja mihin koemme kuuluvamme nyt ja tulevaisuudessa. Tulevaisuuden kansalaisen toimintakyvyn kehittämiseen tähtäävä perusopetus vaatii opettajiltaan tietoa identiteettiprosessien ohjaamisesta (Ropo 2015, 27; 29), huomio, joka osaltaan perustelee kasvatustieteellisen tutkimukseni aihevalintaa. Koulun tehtävä yhteiskunnallisena kasvatustieteellisenä instituutiona on kasvattaa pitkään työssä jaksavia aktiivisia kansalaisia, tarjoten oppilaalle vahva perusta, joka tukee hänen elämänsä pitkäälle tulevaisuuteen (Kinossalo 2015, 52).

Tutkimuksessani tutkin oppilaiden kokemuksia omista tärkeistä identiteeteistään ja analysoin niissä esiintyvää tulevaisuusorientaatiota. Analysoitava aineisto löytyi 6-luokkalaisten oppilaiden tuottamista omakuvia reflektioivista teksteistä. Tarkoitus on kuulla aineistona toimivasta tekstistä oppilaiden oma ääni, jonka pohjalta analysoin identiteeteistä esille nousevat tulevaisuuteen suuntautuvat taidot. Arkielämässä samaistumme moniin eri ryhmiin (Sen 2009, 27), ja haluan selvittää, mitkä nämä identiteettiryhmät ovat nuorten itse kokemina, että voisin tulevassa opettajan ammatissani ymmärtää heidän maailmaansa paremmin.

Käsitys siitä, että ihmisen näkemys itsestään vaikuttaa niin hänen käyttäytymiseensä kuin tulevaisuuden odotuksiinsa, on säilynyt jossain muodossaan antiikin Kreikasta saakka (Gergen, 1971, 2). Identiteetin käsite nähdään usein kietoutuneena minuuden käsitteeseen. Minuus muuttuu tarkastelun kohteeksi joutuessaan identiteetiksi, kun sitä aletaan määritellä ja

arvottaa. Molemmista käsitteistä löytyy useita erilaisia määritelmiä, mutta kaiken kiteyttävänä johtoajatuksena voidaan nähdä se, että minuus tai identiteetti ei kumpikaan ole valmiiksi annettu, vaan niitä tuotetaan erilaisten identiteettitöiden kautta. Identiteetillä tarkoitetaan tapoja, joilla ihmiset ymmärtävät ja määrittelevät itsensä suhteessa itseensä, sosiaaliseen ympäristöönsä sekä kulttuuriinsa. (Saastamoinen 2006b, 170–172.) Omassa tutkimuksessani tulkitseen minuuden olevan kattokäsite, jonka alle erilaiset identiteetit majoittuvat, toimien minuuden rakennuspalikkoina.

Tämän tutkimuksen käynnistäneenä johtotähtenä toimi Amartya Senin kirja *Identiteetti ja väkivalta* (2009), josta minuun iski käsitys siitä, että ihmisiä yritetään yksinkertaistaa luomalla muotteja jonkin tietyn ominaisuuden mukaan, kuten uskonnon. Tämä jättää kuitenkin ulkopuolelle paljon asioita ja paljon yhden henkilön minuuteen mahtuvia identiteettejä. Esimerkiksi saman uskonnon kautta yksinkertaistetun muotinkin sisälle mahtuu miljoonia erilaisia ihmisiä, koska kukaan ihminen ei ole samanlainen kuin toinen.

Juuri tämä erilaisuus ja identiteettiryhmien moninaisuus on meitä kaikkia yhdistävä tekijä ja siten sen pitäisi olla tasa-arvoa rakentava perusta. Jokaisen ihmisen minuus koostuu erilaisista identiteeteistä ja ne muodostavat yksilöllisen kokonaisuuden. Osa ryhmistä limittyy toisen ihmisen joidenkin ryhmien kanssa, luoden samaistuttavuutta. (Sen 2009.) On tärkeää kuulla nuorten omasta kokemuksesta oman minuutensa rakentumisesta ja miten nämä identiteetit suuntautuvat tulevaisuuteen.

Intersektionaalisuuden käsite on yksi keino ymmärtää ihmisten kompleksisuutta. Tämä kompleksisuus heijastuu erityisesti identiteetteihin, jotka ovat moninaisia ja samaan aikaan sosiaalisesti konstruoituja. Intersektionaalisuuden näkemyksen mukaan sosiaalisen elämän tilanteet ja edellytykset ovat harvoin ymmärrettävissä vain yhden tekijä kautta. Sen sijaan ne muovautuvat monien erilaisten, toisiinsa vaikuttavien tekijöiden kautta. (Collins & Bilge 2016, 2; 114; 193.) Tutkittavien minuuden sisään mahtuvien moninaisten identiteettien voidaan siis nähdä olevan intersektionaalisesti toisiinsa kietoutuneita, yhden singulaarisesti suoraviivaisen identiteetin sijaan.

Tunne identiteetistä voi olla ylpeyden ja ilon, sekä itseluottamuksen vahvistaja (Sen 2006, 23). Gergen (1971, 19) mainitsee ihmisten määrittelevän itsensä käyttäen useita sanoja. Tavoitteena on selvittää mitä nämä sanat ovat

kuudesluokkalaisille ja miten he itse määrittelevät niiden tärkeyden. Samalla toivon kyseenalaistavani tulosten avulla teesin singulariteetista, jonka mukaan ihmisten identiteetit voidaan jakaa karkeasti väitetyyn yhden hallitsevan eroavaisuuden avulla ryhmiin (Sen 2006, 32–33).

Identiteettien kehittymisen ymmärtäminen ja sen moninaisuuden hyväksyminen on opettajalle tärkeä taito. On myös tärkeää, että aihetta koskevien teorioiden lisäksi opettajalla on herkkyyttä kuulla oppilaiden oma kokemus minuudestaan. Oppilaiden identiteetit ovat jatkuvassa muutoksessa ja jokainen niistä tuo luokkahuoneeseen uusia haasteita ja erilaisia elämäntilanteita (Hokkanen 2002, 68). Opettajan oman herkkyyden lisäksi vaaditaan koulun yhteistä, yhtenäistä suunnitelmaa oppilaiden identiteettien kehittymisen tukemiseksi. On tärkeää, että nuoret pohtivat omia identiteettejään ja niihin liittyviä taitoja, koska tiedostamalla omat taitonsa he saattavat helpommin löytää oman paikkansa ympäröivästä yhteiskunnasta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS 2014) ohjaa kaikkea suomalaista perusopetusta ja siten myöskin luo pohjan oppilaiden identiteettien kehittymisen tukemiselle kouluissa. Asiakirjan teksteistä löytyy viittauksia identiteetin kehittymiseen ja rakentumiseen, painottuen erityisesti kulttuuri-identiteetin ja kielellisen identiteetin kehittymiseen (mm. POPS 2014, 15–16), mutta huomiota herättää se, ettei tekstistä löydy erillistä määritelmää identiteetille. Usein identiteettiä käytetäänkin itsensä selittävänä ilmaisuna (Verkuyten 2009, 41). Identiteetin tukemista koskevista kohdista voidaan koota kuva peruskoululaisen identiteetistä, joka muodostuu kulttuurista ja kielestä (POPS 2014).

Laaja-alaisen osaamisen osalta Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa mainitaan myös kaksi tärkeää asiaa 3–6-luokkien tavoitteissa, jotka vaikuttavat identiteettien kehittymiseen. Nämä asiat ovat identiteetin kehittymiseen vaikuttavat vuorovaikutussuhteet ystävien kanssa sekä itsetuntemuksen kehittyminen. (POPS 2014, 163.) Näihin liittyvien taitojen kehittämisen tukeminen on suuri ja tärkeä tavoite perusopetukselle. Myös intersektionaalisuuden näkemyksen mukaan identiteetit rakennetaan sosiaalisesti (Collins & Bilge 2016, 114), mikä tukee Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) näkemystä.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu kolmesta identiteettejä määrittelevästä teoriasta, joita ovat Eriksonin (1950; 1959; 1968) kehittämä identiteetin kehittymistä koskeva kehityspsykologinen teoria, sosiaalisen identiteetin teoria (Hogg ym. 1995) ja etnistä identiteettiä koskeva teoria (Liebkind 2009; Nikander 2015; Verkuyten 2009). Tässä osiossa kuvataan näiden teorioiden käsitykset ihmisten erilaisten identiteettien rakentumisten prosesseista ja siitä, miten ne vaikuttavat ihmiseen ja hänen näkemykseensä omasta tulevaisuudestaan.

Sosiaalisen identiteetin teoria ja yksilölliseen identiteettiin liittyvä kehityspsykologian teoria ovat psykologian tieteenalan teorioita, jotka sopivat tutkittavaan aiheeseen, mutta joihin liittyy samalla pientä ongelmallisuutta. Sosiaalipsykologian kentälle sijoittuva sosiaalisen identiteettiteorian kautta tarkasteltuna identiteettien kehitys yksilön kehitysvaiheiden mukana saattaa jäädä huomioimatta, koska se keskittyy tarkemmin vain identiteetin sosiaaliseen kehitykseen. Samalla taas kehityspsykologinen identiteetin kehityksen lähestymistapa saattaa jättää ryhmien väliset sosiaaliset prosessit huomioimatta. Näiltä kahdelta teorialta jää huomioimatta todellisuuden sosiaalinen rakentuminen, mikä on tärkeä esimerkiksi etnistä identiteettiä tutkittaessa. (Verkuyten 2009, 47.) Pyrin vastaamaan tähän haasteeseen käyttämällä tutkimuksessani myös etnisen identiteetin käsitettä ja lähestymällä aineistoa sosiaalisen konstruktionistisen tieteenfilosofian lähtökohdista, joita avaan tarkemmin niille omistetussa luvussa.

2.1 Sosiaalinen konstruktioismi

Tutkimuksen ohjaavana tieteenfilosofisena todellisuuskäsityksenä toimii sosiaalinen konstruktioismi. Tutkin identiteettejä ja niissä esiintyviä tulevaisuusorientaatiota sosiaalisen konstruktioismin näkökulmasta, jonka mukaan todellisuus on sosiaalisesti rakentunutta (Berger & Luckman 2009, 11). Elämme koko elämämme erilaisissa tiloissa, jotka eivät ole koskaan täysin meidän omiamme vaan risteävät muiden ihmisten tilojen kanssa, jolloin niille muodostuu sosiaalisia merkityksiä (Berger & Luckman 2009, 37). Sosiaaliset tilat vaikuttavat siis toisiinsa intersektionaalisesti. Yksilön on mahdotonta elää tai kehittyä ihmiseksi sosiaalisessa tyhjiössä, koska ihmiset tuottavat sosiaalisesti yhdessä ympäröivän sosiokulttuurisen maailmansa (Berger & Luckman 2009, 69). Juuri siksi myös identiteetit ovat sosiaalisesti rakennettuja, ovat ne sitten sosiaalisia tai yksilöllisiä. Identiteettien rakennuspalikkoina toimivat odotukset ja tulevaisuudenkuvat ovat rakentuneet yksilöä ympäröivän sosiaalisen yhteisön odotuksista. Hacking (2009, 49) kertoo esimerkkinä sen, kun vanhemmat tutustuvat käsitteeseen ”lapsikatsoja” ja alkavat nähdä lapsensa sen kautta. Tämä vaikuttaa siihen, että itsetietoiset lapset tulevat tietoisiksi vanhempiansa antamasta kategoriasta ja sopeutuvat siihen tai reagoivat negatiivisesti ja kamppailevat sitä vastaan. Lapset siis reagoivat suhteessa kyseiseen kategoriaan oman itseluokittelunsa kautta.

Lapsen käsitys ympäröivästä sosiaalisesta maailmasta välittyy merkityksellisten toisten muovaamien suodattimien läpi. Merkityksellisiin toisiin, esimerkiksi perheenjäseniin, samaistumalla lapsi tunnistaa itsensä. Lapsi muoaa identiteettiään merkityksellisten toisten häneen kohdistamien asenteiden kautta. Voidaan siis tulkita, että yksilön identiteetti on paikantunut tiettyyn sosiaaliseen maailmaan ja kaikki identiteettiin liittyvä samaistuminen tapahtuu tiettyä sosiaalista maailmaa vasten piirtyvässä horisontissa. (Berger & Luckman 2009, 149–151.)

Kieli näyttölee tärkeää osaa yksilön minuuteen vaikuttavan sosiaalisen maailman rakentumisessa. Yhteiskunnallista tietoa luodaan intersubjektiviisen tiedon kautta, jolloin usean yksilön henkilöhistorian yhteiset kokemukset kerrostuvat osaksi yhteistä tietovarantoa, muodostaen tietoa sosiaalisesti.

Yhteinen kieli mahdollistaa oman kokemuksen objektivoinnin, minkä kautta sen voi yhdistää muiden samankaltaisiin kokemuksiin. Näin myöhempien ihmisten ei tarvitse itse kokea vastaavaa asiaa, mutta he uskovat sen todeksi kerrostumisen kautta. (Berger & Luckman 2009, 50; 81.)

Kieli vaikuttaa myös tärkeänä tekijänä sosialisatiossa, koska se muodostaa käänösprosessin objektiivisen ja subjektiivisen välille, jolloin yksilön ”ulkopuolella” oleva todellisuus sisäistetään totuudeksi myös ”sisäpuolella”. Kerroin jo yllä merkityksellisten toisten vaikutuksesta tässä primäärisosialisatioprosessissa. On otettava huomioon, että lapsi ei voi valita merkityksellisiä toisiaan, vaan samaistuu heihin puoliautomaattisesti ja uskoo heidän välittämänsä maailman todeksi. Ensimmäinen opittu maailma on aina vahvemmin juurtunut omaan minuuteen kuin myöhemmin opitut. Kielen avulla sisäistetään myös erilaiset skeemat, kuten motivaatio toimia vahvana poikana ja samalla oletus siitä, että pojat jakautuvat vahvoihin ja heikkoihin. Skeemojen muodostamat toimintaohjeet ennakoivat tulevaisuudessa tarvittavia taitoja, kuten tässä tapauksessa vahvana pysyminen erilaisissa tilanteissa. (Berger & Luckman 2009, 152–154.)

Omalle tutkimukselleni tämä tieteenfilosofinen todellisuuskäsitys on relevantti, koska sen näkemyksen mukaan niin subjektiivisesti kuin objektiivisestikin tunnistettava identiteetti kehittyy sosiaalisissa prosesseissa, erilaisissa kulttuurisissa muodoissaan (Berger & Luckman 2009, 62). Samalla on kuitenkin otettava huomioon myös se, että sosiaalisten konstruktoiden tutkiminen on enemmän hypoteettisten kuin fyysisten asioiden tutkimista (Gergen 1971, 14).

Kasvokkain oleminen nähdään sosiaalisen vuorovaikutuksen perustyyppinä, jolloin yksilöt kohtaavat ”tässä ja nyt” (Berger & Luckman 2009, 39). Kasvokkain koetun sosiaalisen vuorovaikutuksen sijaan yksilön identiteetteihin vaikuttaa kuitenkin vahvasti menneiden sukupolvien kokemukset ja odotukset hänen tulevaisuudelleen, joita merkitykselliset toiset heijastavat häneen. Merkityksellisen vuorovaikutuksen voidaan siis tulkita aina suuntautuvan tulevaisuuteen. Ruumis ja nykyhetki määrittävät elämissä maailman peruskoordinaatit, mutta ruumiin ulottumattomissa on tulevaisuus, jota muokataan suunnittelemalla ja tekemällä töitä sitä kohti (Berger & Luckman 2009, 33).

2.2 Identiteetti

Identiteetin ymmärretään usein tarkoittavan itsensä tuntemista. Kuten jo johdannossa mainitsin, käsitys siitä, että ihmisen näkemys itsestään vaikuttaa hänen käyttäytymiseensä ja tulevaisuuden odotuksiinsa, on vuosituhansia vanha. (Gergen 1971, 2.) Käsitys identiteetistä pysyvänä ja kiinteänä on kuitenkin muuttunut aikojen saatossa kohti joustavampaa ja moninaisempaa käsitystä (Hokkanen 2002, 62). Ihmisen minuuden rakentumisessa moninaiset identiteetit ovat tärkeitä palasia, vaikka näiden tutkimista hankaloittaa se, että niistä ei voida puhua fyysisinä asioina, vaan ennemminkin hypoteettisina konstruktioina (Gergen 1971, 14). Sosiaalisen identiteettiteorian mukaan ihmisen minuuks jakautuu useisiin erilaisiin identiteetteihin (Hogg ym. 1995, 255). Miten minuuks eroaa identiteetistä? Saastamoisen (2006b, 170–172) mukaan minuuden voidaan nähdä muuttuvat identiteetiksi silloin, kun siitä tulee arvottamisen ja tarkastelun kohde.

Woodward (2002) määrittelee identiteetin vaativan samaistumista joihinkin identiteettipositioihin. Identiteettipositio voi olla esimerkiksi ammatti tai sukupuoli, jota ilmenetään symbolisesti ja tuotetaan ilmaisullisesti esimerkiksi vaatteiden ja tyylin kautta. Identiteetin muodostumiseen tarvitaan erilaisten rajojen määrittelyä ja samalla niiden rikkomista. Juuri näiden rajojen takia identiteetteihin liittyy epävarmuutta, koska niiden jatkuva turvaaminen ei ole mahdollista. Osa hakeekin pysyvyyden tunnetta omiin identiteetteihinsä jyrkillä eronteolla, joiden kokevat tuovan vakautta. (Saastamoinen 2006b, 173.) Erikson (1968, 132–133) toteaa tämän liittyvän erityisesti nuoruuden horjuviin identiteetteihin, jolloin ulkoryhmäläisten syrjimin toimii oman horjuvan identiteettikokemuksen tukikeppinä.

Tutkimukseen osallistuvat tutkittavat elävät omaa varhaisnuoruuttaan 11–12 -vuoden iässä (Nurmi 2008, 257) ja elävät horjuvasti murrosiän kynnyksellä tai jo murrosiän puolelle astuneina. Tämä on ohjannut ennako-oletuksiani tuloksien suhteen, koska murrosiässä ja nuoruudessa ihmiselle on edelleen tärkeää, miten muut näkevät hänet ja mitä he ajattelevat hänestä (Erikson 1959, 94). Uskon tämän näkyvän vahvassa painotuksessa sosiaalisiin suhteisiin. Samalla tiedostan, että tämä piirre ei koske vain lapsia ja nuoria vaan ihan yhtä lailla aikuisiakin.

Seuraavaksi esittelen kolme teoriaa auttamaan näiden identiteettiryhmien määrittelyjen ymmärtämisessä.

2.2.1 Sosiaalisen identiteettiteorian lähestymistapa

Sosiaalinen identiteettiteoria on sosiaalipsykologian kenttään sijoittuva teoria, jonka perusidean mukaan ihmisillä on sosiaalisia kategorioita, joihin he kokevat kuuluvansa. Erilaiset sosiaaliset kategoriat tarjoavat ihmisille itsemäärittelyn aineksia ryhmän omien erityispiirteiden mukaan. Teorian mukaan ihminen sijoittuu yleensä samaan aikaan useaan eri kategoriaan ja siten omaa useita erilaisia sosiaalisia identiteettejä, joiden perusteella määrittelee, miten itse toimii, ajattelee ja tuntee erilaisissa ympäristöissä. (Hogg ym. 1995, 259–260; Tajfel 1982, 2.) Yksi teoriassa esiintyvä vahva näkemys, on näkemys minän sosiaalisen olemuksen muovautumisesta yhteiskunnan mukana ja jakaantuneena useisiin erilaisiin identiteetteihin (Hogg ym. 1995, 255). Minän sosiaalinen olemus elää siis sen mukana, minkälaisiin yhteiskunnallisiin sosiaalisiin tiloihin yksilö kiinnittyy. Näitä tiloja voivat olla koululaiselle koululuokka ja myöhemmin elämässä muut opiskeluryhmät ja työpaikan työtiimi. Nämä identiteetit ovat sosiaalisesti konstruoituja ja vaikuttavat saman yksilön minuudessa toisiinsa intersektionaalisesti (Collins & Bilge 2016, 114).

Identiteetti mielletään usein jokaisen henkilön omaksi, yksilölliseksi piirteeksi. Verkuyten (2009, 42) tarkentaa sosiaalisen identiteetin tarkoittavan kuitenkin jotain muuta. Sosiaalinen identiteetti ei nimittäin tarkoita sitä, mikä tekee yksilöstä yksilöllisen, vaan sitä, mitä hän jakaa muiden kanssa. Näitä jaettuja piirteitä voivat esimerkiksi olla yksilön sukupuoli, etninen tausta tai ikä. Piirteet yhdistävät ihmisiä ja sijoittavat heidät samalla johonkin tiettyyn sosiaaliseen tilaan.

Sosiaalinen identiteetti ja ”me”-tunne saa ihmisen määrittämään ja muokkaamaan omaa käyttäytymistään omien sosiaalisten identiteettiensä mukaan. Identiteetit monikossa on tärkeä huomio, joka usein saattaa unohtua yhden identiteetin noustessa enemmän esille yhteiskunnallisesti. Usein tämä yhteiskunnallisessa keskustelussa esille noussut identiteetti on etninen identiteetti. (Verkuyten 2009, 43.) Tutkimuksessani haluan painottaa identiteettien moninaisuutta, minkä takia yksilön tarkasteleminen pelkästään

etnisen ryhmän perusteella on kapeakatseista. Sosiaaliset identiteetit eivät välttämättä suuntaudu suoraan tulevaisuuteen, mutta niiden vaikutus voidaan nähdä epäsuorana sosiaalisten taitojen luomien tulevaisuusorientaatioiden näkökulmasta. Sosiaaliset identiteetit ovat usein niitä, jotka määrittävät omaa sosiaalista käyttäytymistämme, jolla on merkittävä vaikutus kaikkeen menetykseen ja jaksamiseen elämässämme.

Sosiaalisen identiteettiteoriaan sopivia teemoja etsittiin aineistosta tutkittavien kirjoitelmista, joissa he perustelivat omia identiteettiryhmien valintojaan. Oletus oli, että vastauksissa saattaisi nousta esille jotain omaan toimintaan tai tunteisiin liittyvää, minkä joku ryhmä on määritellyt. Nuoria tutkiessani oletin, että näitä tärkeitä identiteettiryhmiä saattavaisivat sen takia olla harrastuksiin ja perheeseen liittyvät identiteettiryhmät, koska tutkittavat asuvat vielä perheensä luona ja identifioituvat vanhempiansa kanssa (Erikson 1959, 121). Samalla toinen merkittävä ihmissuhde, ystävät, saattaisi olla mukana harrastuksiin liittyvissä identiteettiryhmissä, koska nuorten ikävaiheen kehitystehtäviin kuuluvat toverisuhteet ja vapaa-ajan vietto (Nurmi 2008, 265).

2.2.2 Yksilöllinen identiteetti, kehityspsykologinen lähestymistapa

Erik H. Erikson on tärkeän elämänpolkua koskevan kehityspsykologisen teorian kehittäjä, jota käytetään kasvatustieteiden tukena usein. Tämän takia tuntui luonnolliselta lähteä etsimään hänen tieteellisistä teksteistään identiteetin kehittymistä käsittelevää teoriaa. Eriksonin (1950, 241–241) mukaan tärkeä identiteetin kehittymiseen liittyvä vaihe on äidillisen luottamusementun luominen. Tämä luottamusementun luodaan lapsen yksilöllisiin tarpeisiin kohdistuvalla huolenpidolla ja luottamuksella, että hänen kulttuurinsa elämänmuoto tukee häntä. Pohja identiteetintunteelle muodostuu lapselle tätä kautta. Lapsi alkaa kokea itsensä omaksi itsekseen ja samalla luottaa siihen, että hän kasvaa sellaiseksi, mitä muut häneltä odottavat.

Tutkittavat ovat 11–12-vuoden iässään keskellä murrosiän kynnystä, mikä voi olla identiteeteille haastavaa aikaa. Ennen nuoruuden eli murrosiän alkamista, identiteetin kehitysvaiheessa yksilö sisällyttää minäänsä omat taitonsa

ja välineensä, mikä saattaa johtaa riittämättömyyden ja alemmuuden tunteisiin (Erikson 1950, 248). Nuoruuden ja murrosiän kehitysvaiheen vaarana taas on identiteettien hajaantuminen, mikä voi lähteä liikkeelle siitä, kun yksilö epäilee omaa etnistä identiteettiään tai seksuaalista identiteettiään (Erikson 1950, 249–250; Erikson 1959, 97). Nämä ovat usein yhdet määrittävimmistä identiteeteistä. Identiteettien kehitystehtävänä on nuoruuden kuluessa eheytyä kokonaisuudeksi ja henkilökohtaiseksi jatkuvudentunteeksi (Erikson 1950, 249). Koko identiteettien kehittymisen johtotähtenä toimii siis niiden suuntaaminen tulevaisuuteen vakaan identiteettikokonaisuuden luomisen kautta.

Identiteettien hajaannus hankaloittaa identiteettien eheytyksen kehitystehtävää, joka voi johtaa epätoivottuun käyttäytymiseen reaktiona sisäiseen hämmennykseen. Erikson (1959, 125) toteaaakin nuoruuden alun olevan normaali vaihe identiteettikriiseille. Näitä identiteettikriisejä ja hajaannuksia lieventämään ja ehkäisemään nousee tärkeänä esille perheen, koulun ja muun lähiympäristön tuki. Yksilö luo näissä ympäristöissä esiintyvien aikuisten avulla malleja siitä, minkälaista on olla aikuinen ja minkälaiseksi hän on itse kasvamassa (Erikson 1959, 123). Yksi ennako-oletuksistani olikin, että tutkittavat nostaisivat ainakin perheen tärkeyden esille kirjoitelmissaan.

Tulevaisuus on läsnä vahvasti kuudesluokkalaisten tutkittavien identiteettityössä. Koulussa saatava jatkuva palaute omista kyvyistä luo yksilölle kuvan omasta osaamisestaan, jota hän vertaa tavoitekuvaan omasta tulevaisuudestaan (Ropo 2015, 44). Kouluajan merkitys nousee esille Eriksonin (1968, 127) mukaan siinä, että siellä muodostetaan käsitys omista kyvyistä oppia tekemään ja toimimaan. Tämä käsitys saattaa olla hyvin vahva ja vaikuttaa pitkälle tulevaisuuteen. Nuoruuden aikana yksilö alkaa myös kokea ympäröivän yhteiskunnan odotuksia omasta tulevaisuuden suuntaamisestaan, kuten jatkokouluttautumisestaan (Erikson 1968, 128; 157). Suomalaisessa yhteiskunnassa arvostetaan kouluttautumista paljon, mutta en silti oletanut tutkittavien itse nostavan koulua kouluttautumisen näkökulmasta, vaan ennemminkin sen tarjoaman sosiaalisen vertaisryhmän kautta.

2.2.3 Etninen identiteetti

Etnisen identiteetin määritelmät ovat lukuisia, mutta lähes kaikki niistä käsittävät etnisyyden olevan yhteydessä niin ihmisen alkuperään kuin jaettuun kulttuuriin. Niin alkuperään kuin jaettuun kulttuuriinkin vaikuttaa voimakkaasti se ympäristö, mihin ihminen syntyy. Vaikka tähän ympäristöön ihminen ei voi vaikuttaa syntyessään, hän voi kuitenkin valita, kuinka suuri vaikutus sillä on omalle identiteetilleen omassa nykyhetkessään ja tulevaisuudessaan. (Liebkind 2009, 13–15.) Modernin demokraattisen yhteiskunnan peruspiirteenä pidetään oikeutta valita oma kulttuurinen viitekehysensä. Huolimatta siitä, että yksilö kantaa oman kotitaustansa luomaa identiteettiä mukanaan, häntä ei voida silti pakottaa identifioitumaan mihinkään tiettyyn ryhmään. (Nikander 2015, 127.)

Sosiaaliset identiteetit rakentuvat aina vuorovaikutuksessa, joten niiden muodostumisen ei voida nähdä olevan subjektiivista (Verkuyten 2009, 47). Etninen identiteetti muodostuu sosiaalisesti jaettujen juurien kautta, joten valinnan mahdollisuuksista huolimatta sitä ei voi rakentaa täysin oman mielihalun mukaan. Globalisaatio on tuonut mahdollisuuden verrata omaa etnistä identiteettiä muihin, johtaen ymmärrykseen identiteettien rakentumisesta suhteessa moniin eri elämäntilanteisiin (Hokkanen 2002, 61–62). Etnisen identiteetin muodostumista voidaankin siksi tarkastella binäärisen joko- tai -ajattelun sijaan relationaalisesti eli tarkkaillen sitä, minkälaisia erilaisia piirteitä siinä yhdistyy eri yksilöillä (Collins & Bilge 2016, 27).

Etnisen identiteetin huomioimisen tärkeys nousee esille tutkimuksessani siksi, että globaalissa yhteiskunnassa koululuokassa ei ole homogeenistä oppilasmassaa, vaan monimuotoinen ja monikulttuurinen oppilasjoukko. Monikulttuurisessa ympäristössä yksilöllä voi tulla eteensä kahden erilaisen etnisen identiteetin yhdistäminen omakseen, niin kotikulttuurin kuin ympäröivän yhteiskunnan kulttuurin. Perhe on kulttuuriyksikkö, joka välittää yhteisen kielensä kautta omia normejaan, merkityksiään ja tulevaisuudenkuvia (Hurme 2008, 146; 155). Jokainen oppilas tuo koululuokkaan omien kotiensä erilaiset normit ja oman perhekulttuurinsa moraal säännöt.

Hokkanen (2002, 64) toteaa identiteetin luomisen olevan tasapainottelua, joka voi vaatia kahden sukupolven välissä kehittyviltä nuorilta erityistä

tasapainoa. Varsinkin maahanmuuttajanuorilla tämä saattaa vaatia erityistä taitoa, koska heidän vanhemmillaan voi olla vahvat perinteet kotimaasta, mihin nuorella ei välttämättä ole mitään omaa kosketusta. Ihmisellä on useita sosiaalisia identiteettejä, joiden perusteella hän määrittelee, miten itse toimii, ajattelee ja tuntee erilaisissa ympäristöissä (Hogg ym. 1995, 259–260). Näiden identiteettien kautta hän peilaa tulevaisuuttansa ja omia mahdollisuuksiaan.

3 TUTKIMUSASETELMA

3.1 Laadullinen lähestymistapa

Tutkimukseni edustaa laadullista tutkimussuuntaa, jonka kaksi tyypillisintä aineistonkeruumenetelmää ovat haastattelut ja erilaisista dokumenteista kootut aineistot (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Tutkimukseni aineistona toimivat kuudesluokkalaisten kirjoitelmat. Laadulliset menetelmät tarjoavat syvemmän käsityksen aineistosta ja ovat sen takia tutkimuksen määrällisesti pienen (N=27) aineiston analyysiin parhaimmat. Laadullisia menetelmiä saatetaan joskus kuvailla pehmeiksi (Eskola & Suoranta 2014, 13), mutta tämä saattaa johtua siitä, että laadullisen tutkimuksen kuvitellaan tapahtuvan teorian puutteessa, koska laadullisessa tutkimuksessa hyödynnetään usein empiirisiä keinoja. Havainnot, joihin empiirinen tutkimus perustuu, ovat kuitenkin aina teoriapitoisia eli teoria on tärkeä osa laadullista tutkimusta. Havaintojen teoriapitoisuus tarkoittaa sitä, että yksilön ennakkokäsitys tutkittavasta aiheesta vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin, niin kuin myös se, minkälaisia merkityksiä tutkija antaa tutkittavalle ilmiölle. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 24–25.) Oman tutkimukseni havainnot ohjaavat edellisessä luvussa esitellyt teoriat ja omat tulkintani.

Saturaatio eli se kun aineisto alkoi toistamaan itseään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99) kannusti luottamaan omaan aineistoon, vaikka ei määrittänytään sen kokoa. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 99; 102) huomauttavat aineiston saturaatioon vetoamisen luovan oman haasteensa, koska tutkija ei voi silloin vedota sen vaikuttavan aineistonsa kokoon. Opetustoimen lupien saaminen tietyille koululle ja tietyille luokille rajoitti jo etukäteen aineistonkeruuta, mutta aineiston satureituminen tapahtui pienestä aineistosta huolimatta.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on analysoida ja käsitteellistää aineisto mahdollisimman kattavasti (Eskola & Suoranta 2014, 18). Laadullisen tutkimuksen aineistona voivat toimia tekstit ja havainnot, tutkimussuunnitelman usein eläessä tutkimushankkeen mukana. Samalla on huomioitava, että sosiaalisen todellisuuden prosesseja tutkittaessa tutkimustulokset ovat aikaan ja paikkaan sidonnaisia. (Eskola & Suoranta 2014, 15–16.) Oman tutkimukseni tulokset ovat siis sidoksissa tutkittavien elämään aikaan ja tutkimuksen ja tutkittavien sijaintiin Suomessa vuonna 2020.

3.2 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineiston analyysia ohjaa hyvä tieteellinen käytäntö (Strandell 2010; Kuula 2006), sekä käsitys sosiaalisen identiteetin teoriasta (Hogg ym 1995), identiteetteihin liittyvästä kehityspsykologisesta teoriasta (Erikson 1950; 1959; 1968) ja etnisen identiteetin teoriasta (Verkuyten 2009; Liebkind 2009; Nikander 2015). Tutkimuksen tieteenfilosofinen käsitys perustuu sosiaalisen konstruktionismin (Berger & Luckman 2009) mukaisesti siihen, että nämä kaikki identiteetit ja niiden mallit ovat rakentuneet sosiaalisesti. Aineistoa verrataan aiempaan teoriaan ja pyritään sen avulla muodostamaan teemoja, jotka valaisevat oppilaiden identiteeteissä näkyviä tulevaisuusorientaatioita.

Aineiston teemoittelu tapahtui taustateorian ja omien tulkintojeni perusteella. Sosiaaliset ja yksilölliset identiteetit ja niihin kiinnittyvät tulevaisuusorientaatiot jakautuivat tasaisesti aineistossa. Sosiaalisiin identiteetteihin kuuluvia tulevaisuusorientaatioteemoja muodostui kolme ja yksilöllisiin identiteetteihin kuuluvia tulevaisuusorientaatioita saman verran. Teemoihin jakautuneiden tulevaisuusorientaatioiden lisäksi muutamissa vastauksissa esiintyi tulevaisuusorientaatioita, jotka eivät sopineet mihinkään teemaan. Yksi niistä oli kaikista voimakkaimmin yhteiseen tulevaisuuteen liittyvä.

”Maapallo/Ilmasto vaikuttaa minuun, koska minä asun maapallosta ja minun pitää huolehtia maapallosta.” o15

Tämän vastauksen tulevaisuusorientaatio on laaja ja vahvasti tulevaisuuteen suuntaava. Vastaus ei sopinut mihinkään teemaan, koska muissa vastauksissa ei esiintynyt ollenkaan luontoon tai ympäristöön liittyviä tulevaisuusorientaatioita.

Tutkittavilta kerättiin vain välttämättömät taustatiedot, joihin en lukenut sukupuolta. Liian tarkat taustatiedot olisivat voineet jopa vääristää tutkimustuloksia, koska olisin saattanut vähintäänkin alitajuisesti ohjata tutkimuksen suuntaa niiden perusteella. Koska tavoitteena ei ollut lajitella aineistoa sukupuolen perusteella, en luokitellut aineistoa mitenkään sukupuolen perusteella, vaan vain anonyymeiksi numerokodeiksi. En halunnut sukupuolen ohjaavan omaa analyysiäni, koska silloin aineiston analyysiä olisi voinut johtaa etukäteen tehty luokittelu tiettyjen sukupuolten ja niihin liittyvien ennakkoletusten perusteella.

3.2.1 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tutkimuksen aineiston analyysiä johdattavat käsitykset identiteetistä ja siihen liittyvät teoriat, joiden pohjalta analyysimetodi noudattaa suurilta osin abduktiivisen sisällönanalyysin keinoja. Abduktiivinen eli teoriaohjaava sisällönanalyysi tarkoittaa sitä, että analyysin apuna toimii teoria, mutta aikaisemman tiedon hyödyntämisen tarkoituksena ei ole teorian testaaminen, vaan ennemminkin uusia näkemyksiä tavoitteleva. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.)

Sisällönanalyysissä liikutaan sulavasti teorian ja empiirisen aineiston välillä, usein niin, että teorian parista siirrytään empiiriseen aineistoon ja aineisto tuodaan takaisin teorian avulla luokiteltuihin kategorioihin (Eskola 2018, 213; Aneshensel 2016, 3; Tuomi & Sarajärvi 2018, 112). Teemakategoriat luotiin teoriaosassa esitettyjen identiteettiin liittyvien teorioiden ja aineiston yhteistyöllä, jolloin vertasin aineistoa teoriaan ja teoriaa aineistoon.

Aineiston analyysi ei ala ikinä tyhjältä pöydältä vasta aineiston keruun lopussa, vaan se tapahtuu osallaan koko tutkimuksen suunnittelun ajan, alkaen jo, kun teorian pohjalta muodostetaan tutkimuskysymykset, jatkuen aineiston analyysivaiheen loppuun asti (Aneshensel 2016, 4–5). Aineiston järjestäminen

on sisällön kvantifioimista, joka ei ole sama asia kuin sisällönanalyysi, jonka tavoitteena on kuvata tekstien sisältöä sanallisesti. Kvantifioimista voidaan kuitenkin käyttää sisällönanalyysin apuna. Kvantifioinniksi riittää aineiston määrällinen luokittelu sanallisesti, kuten sanojen ”usein” tai ”monet” käyttäminen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 102; 119.) Tutkimuksen aineiston teemoittelussa on käytetty apuna sisällön järjestämistä kvantifioinnin keinoin, koska teemat on muodostettu sen perusteella, mitkä teemat nousivat määrällisen esiintyvyytensä vuoksi merkittäviksi tutkittavien teksteistä. Järjestämisen jälkeen teksteissä esiintyneitä teemoja on kuvailtu sisällönanalyysin keinoin.

Käytin teemojen argumentoinnin tukena lainauksia tutkittavien teksteistä, koska koin niiden selkeyttävän tutkimuksen analyysin luotettavuutta ja samalla selkeyttävän omaa analyysiäni. Lainausten esittämistä käytetään usein laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta lisäävänä keinona, mutta niitä tulisi käyttää huolellisesti, niin että ne eivät hukkaa koko tekstin ajatusta allensa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 27.) Lainausten käyttämisen pitäisi toimia enemmänkin keinona tutkimuskysymyksen mysteerin ratkaisussa (Alasuutari 2014, 33). Koin lainausten käyttämisen olevan tarkoituksenmukaista omassa tutkimuksessani, koska tavoitteena on kuulla tutkittavien oma ääni analyysin taustalla. Lainauksien avulla voin todentaa omaa tulkintaani tutkittavien kokemuksista ja samalla lisätä tutkimuksen luotettavuutta. Tutkijan tulkinta löytyy tekstistä aina ennen tai jälkeen sitaatin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 28).

3.3 Tutkimuskysymykset

Tutkimusta ohjaavat tutkimuskysymykset ovat kysymys siitä, minkälaiset sosiaaliset ja yksilölliset identiteetit kuudesluokkalaiset kokevat itselleen tärkeiksi? Minkälaisia tulevaisuusorientaatioita näihin tärkeisiin identiteetteihin kuuluu?

3.4 Tutkimuksen aineiston keruu ja aineisto

Tutkimuksen aineisto kerättiin kahden viikon aikana marras-joulukuussa 2019, mutta itse tutkimus jatkui elokuusta 2019 kevääseen 2020. Tutkimuksen onnistumisen yhtenä ehtona oli yhteistyökykyisen koulun löytäminen, mikä olisi voinut olla haaste peruskoulujen syksyn kiireiden keskellä. Tutkimukselle myönteinen alakoulu löytyi pääkaupunkiseudulta, jonka kuudensien luokkien opettajat ja kuvataiteen opettaja olivat valmiita joustamaan ja osallistumaan tutkimukseeni toteutukseen. Koulun löytymisen jälkeen alkoi tutkimuksen sijaintikaupungin opetustoimen tutkimuslupien hakeminen ja pitkän käsittelyajan huomioiminen tutkimuksen aikatauluttamisessa koulun kanssa. Tutkimuksen aineisto kerättiin kuvataidetta ja suomen kielen opetusta yhdistävällä kouluprojektilla, jonka teetin tutkimuskoulun kuudensien luokkien oppilailla. Tutkittavat mieltivät vähintään viisi itselleen tärkeää asiaa oheisen kysymyksen perusteella:

”Mitkä asiat ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat siihen, että sinusta on tullut sinä?”

Oppilaiden valitsemat tärkeät asiat kirjoitettiin paperille, jonka kanssa otettiin omakuva. Kaikki kirjoitustyöskentelyt toimivat yksilötyönä ja valokuvatyöskentely pareittain tai kolmen hengen pienryhmissä. Kuvat toimivat virikkeinä oppilaiden teksteille ja pohjarakenteena, jonka päälle lähteä refleктоimaan omalla kirjoitelmalla. Oppilaat vastasivat kirjoitelmallaan siihen, miksi olivat valinneet juuri nämä sanat tärkeiksi.

Tutkimuksen aineisto koostuu 27 tekstistä. Tekstit olivat keskimäärin yhden A4-sivun mittaisia. Tekstin määrä vaihteli käsialan koon mukaan, koska osa tutkittavista kirjoitti sivun kirjoitelman kohtalaisen suurella käsialalla ja osa pienemmällä, jolloin tekstiä oli sisällöllisesti enemmän. Tekstit kirjoitettiin käsin tyhjälle A4-paperille lyijykynällä. Tekstien kieli oli usein puhekielistä ohjeistuksesta huolimatta, jossa korostettiin yleiskielistä toteutusta. Ohjeistuksessa neuvottiin myös kirjoittamaan kokonainen teksti, ilman muistiinpanoviivoja tai muita muistiinpanomaisia elementtejä. Oletin kuudesluokkalaisten toteuttavan yhtenäiset, kiinteät tekstit, mutta ohjeita oli

tulkittu monin eri tavoin. Toisaalta omien tulkintojen tekeminen tehtävänannosta ei haitannut tutkimusta, vaan mahdollisesti salli tutkittavien vielä paremmin kielentää omia ajatuksiaan, mikä tukee tutkimuksen tavoitteita.

Osassa teksteistä oli käytetty tehtävänannonmukaisesta tekstimuodosta omia tulkintoja. Omia tulkintoja oli käytetty selkeyttämään tutkittavan omaa hahmotusta omien sanojensa tärkeydestä ja niiden muodostamasta kokonaisuudesta. Yhden oppilaan muistiinpanotekstissä tärkeät sanat oli sijoitettu ajatuskartan sisään, mutta varsinaisessa tekstissä niiden tärkeyden kielentäminen kokonaisilla virkkeillä oli ollut haastavaa. Sen lisäksi kahdessa tekstissä tärkeiden sanojen perusteleminen oli aloitettu sanalla, jonka jälkeen tulivat kaksoispisteet ja perustelu tärkeydelle. Muistiinpanoviivojakin oli ohjeistuksen vastaisesti käytetty yhdessä tekstissä, mutta ne olivat auttaneet tutkittavaa rakentamaan tekstiinsä selkeän rungon.

Tehtävän kysymyksenasettelu vaikutti siihen, että tutkittavien vastauksissa esiintyi useita erilaisia kuvauksia siitä, miksi eri asiat ja ihmiset ovat olleet tärkeitä. Tärkeys-sanalla painotettiin näiden asioiden, identiteettien, merkittävyyttä tutkittavien minuuden kehittymiselle. Kysymyksen voidaan nähdä olevan hieman johdatteleva identiteettien moninaisuuden teesin suuntaan, koska kysymys on monikossa olevista asioista. Koin tämän olevan kuitenkin selkein ja vähiten johdatteleva lauserakenne erilaisten identiteettiryhmien kartoittamiseen.

Tutkittavat valittiin tutkimukseen luokka-asteensa perusteella. Halusin tutkia juuri kuudesluokkalaisten identiteettejä, heidän ollessaan yläkouluun siirtymisen kynnyksellä sekä mahdollisten murrosiän muutoksien keskellä. Nämä molemmat ovat suuria ja merkittäviä muutoksia, joten on tärkeää yrittää ymmärtää niiden keskellä elävien oppilaiden kokemuksia omasta sisäisestä maailmastaan. Nämä muutokset voivat myös horjuttaa nuorten tulevaisuusorientaatioita, joten niiden selvittäminen oli tärkeää. Tuomen ja Sarajärven (2018, 98) mukaan laadullisen tutkimuksen tutkittavien valinnan pitäisi olla harkinnanvaraista niin, että tutkittavilla olisi tutkittavasta ilmiöstä kokemusta. Kenellä muulla olisi näiden kuudesluokkalaisten identiteeteistä ja minuuden kehittymisestä enemmän tietoa kuin heillä itsellään?

Ennen varsinaista kirjoitustehtävää tutkittaville jaettiin heidän muistiinpanopaperinsa ja otetut omakuvat. Kuvat toimivat tekstin ohjaajina vaihtelevasti. Kirjoitustehtävässä tutkittavien piti perustella tärkeiden sanojen

tärkeys ja muistiinpanopaperille valmiiksi valitut sanat ohjasivat tekstien muotoa todella voimakkaasti. Tutkittavat kirjoittivat lähes luettelomaiset tekstit, joissa perustelivat järjestelmällisesti aina yhden sanan tärkeyden kerrallaan. Tutkittavat olivat teksteissään hyvin selväsanaisia, perustellen lyhyesti ja ytimekkäästi identiteettien tärkeyttä. Valokuvien käyttämiseen liittyi tyyppilinen murrosikään liittyvä omakuvien häveliäisyyden piirre. Häveliäisyys näkyi siinä, kun useat tutkittavat pitivät omakuvansa käännettyinä väärinpäin pöydillään, samalla kun käyttivät sanapaperia apuna kirjoitustehtävässä.

Tekstin pituudessa ja laadussa oli muutamia ääripäitä. Yksi teksti oli vain puolikkaan virkkeen mittainen, vaikka tutkittava oli saanut keksittyä tärkeät sanat muistiinpanopaperille ja otettua valokuvan. Hän ei kuitenkaan saanut perusteltua sanojen tärkeyttä kannustuksen ja ohjaavien kysymystenkin avulla, joten teksti jäi vaillinaiseksi. Muutamalla tutkittavalla taas meinasi loppua aika kesken, koska he olivat valinneet niin monta tärkeää sanaa ja aika ei riittänyt niiden kaikkien perusteluun. Näissä tilanteissa tutkittavat valitsivat itseohjautuvasti kaikista tärkeimmiksi kokevansa sanat ja kirjoittivat niistä.

Tutkittavilta ei kerätty muuta taustatietoa, kuin heidän nimensä, ikänsä, joka oli 11–12 -vuotta ja luokka-aste, joka on peruskoulun kuudes luokka. Taustatiedot eivät ole ikää lukuun ottamatta tärkeitä tutkimuksen tavoitteelle. Tutkimukseen osallistui yhteensä 16 tyttöä ja 11 poikaa. Oppilaiden kuvat, tekstit ja yhteistiedot tallennettiin salasanalla suojattuun tiedostoon tutkijan tietokoneelle, johon vain tutkijalla on pääsy. Tutkimuksen päätyttyä kaikki tutkimuksen oppilaisiin liittyneet tutkimusmateriaalit tuhottiin tutkijan tiedostoista.

4 TULOKSET

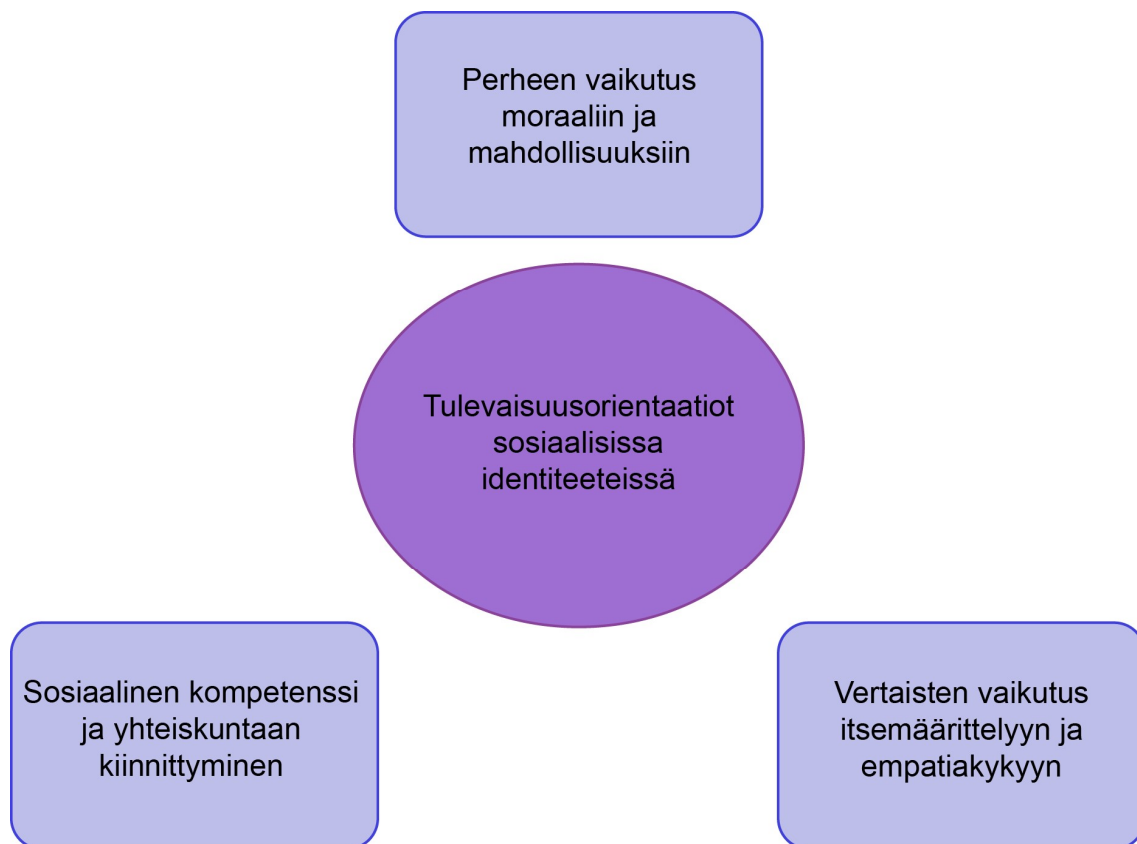
Tutkimusta ohjaavat tutkimuskysymykset ovat kysymys siitä, minkälaiset sosiaaliset ja yksilölliset identiteetit kuudesluokkalaiset kokevat itselleen tärkeiksi? Minkälaisia tulevaisuusorientaatioita näihin tärkeisiin identiteetteihin kuuluu? Sosiaaliset ja yksilölliset identiteetit jakautuivat tasaisesti aineistossa, kuten niissä esiintyvät tulevaisuusorientaatiotkin, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Identiteetteihin kiinnittyneitä tulevaisuusorientaatioita esiintyi epäsuorina ja suorina. Sosiaaliin identiteetteihin kiinnittyvät tulevaisuusorientaatiot olivat epäsuoria, koska tutkittavat eivät itse viitanneet niillä tulevaisuuteen, mutta niiden tulevaisuusorientaatio oli teorian valossa selkeä. Sosiaaliin identiteetteihin liittyvät tulevaisuusorientaatiot löytyivät erilaisista sosiaalisista taidoista, moraalin kehityksestä ja laajempaan yhteiskuntaan kiinnittymisen taidoista.

Yksilöllisiin identiteetteihin kiinnittyvät tulevaisuusorientaatiot olivat suurempia kuin sosiaaliin identiteetteihin kiinnittyvät. Suoruus tulevaisuusorientaatioissa näkyi harrastuksiin liittyvän henkisen kehittymisen ja elinikäisen oppimisen näkökulmasta, sekä harrastuksiin kiinnittyvän terveyden ja fyysisen taidon kehittymisen kautta. Kouluun kiinnittyi sosiaalisen koululuokkaan liittyvän identiteetin lisäksi yksilöllinen identiteetti, joka perustuu tutkittavien suorimpaan tulevaisuusorientaatioon, koulun tarjoamiin oppimismahdollisuuksiin. Oppimismahdollisuudet nähtiin tärkeinä oman tulevan työllistymisen kautta sekä tärkeiden yleissivistävien taitojen oppimisen kautta.

4.1 Tulevaisuusorientaatiot sosiaalisissa identiteeteissä

Sosiaalisissa identiteeteissä esiintyneet tulevaisuusorientaatiot ovat esitettyinä alla olevassa kuviossa. Tulevaisuusorientaatiot jakaantuivat kolmeen teemaan, joita olivat perheen vaikutus moraalisiin ja mahdollisuuksiin, vertaisten vaikutus

itse-määrittelyyn ja empatiakykyyn sekä sosiaalinen kompetenssi ja yhteiskuntaan kiinnittyminen. Syvennyn näihin teemoihin seuraavaksi.

Kuvio 1: Sosiaaliin identiteetteihin liittyvät teemat

4.1.1 Perheen vaikutus moraaliin ja mahdollisuuksiin

Perheeseen liittyviä vastauksia oli jokaisessa vastauspaperissa. Perheen kuvaukset saattoivat vaihdella sen välillä, käytettiinkö pelkästään sanaa perhe vai eriteltiin se eri osiin, esimerkiksi vanhempiin, isovanhempiin ja sisaruksiin. Tutkittavat kokivat perheensä merkittävänä vaikuttajana minuudelleen. Perheen tärkeys nousi esille sen tarjoaman tuen ja kasvatuksen kautta. Tutkittavat kokivat perheen vaikuttavan heidän tapoihinsa ja käyttäytymiseensä myönteisesti. Tämä tukee teoriaa siitä, että ihmisellä on useita sosiaalisia identiteettejä, joiden perusteella hän määrittelee, miten itse toimii, ajattelee ja tuntee erilaisissa ympäristöissä (Hogg ym. 1995, 259–260). Perheeltä opitut tavat ja ajatusmallit kestävät tutkittavien tulevaisuuteen asti ja määrittävät miten he suuntaavat tulevaisuuden suunnitelmiaan.

”Perheeni on opettanut minulle hyviä tapoja.”o6

”Perhe on vaikuttanut minun koko elämään rakkaudella, opettamalla, auttamalla ja käyttäytymällä.” o21

Vastauksessa näkyvä hyvien tapojen oppiminen perheeltä kertoo etnisen identiteetin vaikutuksesta tutkittavan käsityksiin hyvistä tavoista. Tutkimuksessa selvisi, että tutkittavat kokivat oman alkuperänsä perheen kautta tärkeäksi, jolloin voidaan tulkita perheen etnisen identiteetin olevan yksi määrittävistä identiteettiteemoista. Perhe oli myös yksi sosiaalisen identiteetin ryhmistä, joita oletin esiintyvän aineistossa ennen aineiston keruuta, koska ennako-oletuksena kaikki tutkittavien ikäiset lapset (11–12 -vuotiaat) asuvat jonkun huoltajan kanssa, jonka he oletettavasti nimeävät perheekseen. Eriksonin (1959; 121) mukaan lapset identifioituvat vanhempiensa kanssa, joten tuloksen voi nähdä tukevan teoriaa.

”Perhe teki minusta itseni: he kasvattivat minut ja huolehtivat minusta.”o11

”Perhe, koska kasvatusta vaikuttaa mimmoinen minä olen.” o1

Tutkittavat kokivat perheen kanssa jaetun yhteisen alkuperän tärkeäksi ja sitoutuivat siihen vastauksissaan. Tämän identiteetin muodostumiseen vaikuttaa sen luoma turvallisuuden tunne, joukkoon sopimisen luoma kokemus hyväksynnästä (Hokkanen 2002, 63). Perhe nähtiin tärkeänä useissa vastauksissa kasvatuksen näkökulmasta. Tutkittavat tiedostivat kasvatuksen olevan jatkuvaa, sen sijaan että se sijoittuisi vain menneeseen aikamuotoon.

Moraali kertoo, mikä on oikein tai väärin ja määrittelee siten hyvät tavat. Telama ja Laakso (2008, 276) yhdistävät tulkinnat oikeasta ja väärästä sosiaaliseen käyttäytymiseen. Usein ihmisen toimiessa yhteisössään, hänen toimintansa oman moraalin mukaan vaikuttaa jotenkin toisiin yhteisön jäseniin.

Tämä piirre yhdistää moraalien sosiaaliseen käyttäytymiseen. Perheeltä opitut hyvät tavat ja moraalikäsitteet kehittyvät kulttuurin pohjalta, jolloin etninen tausta määrittelee monia hyviä tapoja. Kasvatuksen vaikutuksen kokeminen jatkuvana suuntaa etnisen identiteetin vaikutusta tulevaisuuteen.

”Perhe, koska ilman mun perhettä en olisi tällainen.”³

”Lähimmäiset ovat minulle todella tärkeitä, koska he kasvattivat minut, tukivat minua aina ja auttoivat, kun tarvitsin apua ja he tekivät minusta minut.”¹⁰

Tutkittavien luottamus omaan perheeseen tarjoamaan tukeen ja tärkeyteen omaan minuuden kehittymisessä luo myönteistä pohjaa eheään etnisen identiteetin kehittymiselle. Sitoutuminen omaan perheeseen ja sitä kautta etniseen ryhmään on vahvaa sen kautta, että tutkittavat kokivat sen vaikuttavan suoraan heidän minuutensa muotoon. Berger ja Luckman (2009, 150–151) mainitsevat kaiken samaistumisen tapahtuvan horisontissa, joka on jonkun tietyn sosiaalisen maailman määrittämä. Usein perhe on tärkein määrittäjä tulevaisuudensuunnitelmille ja mahdollisuuksille.

4.1.2 Sosiaalinen kompetenssi ja yhteiskuntaan kiinnittyminen

Omaan koululuokkaan kiinnittyvä sosiaalinen identiteetti on yksi tutkittavien esille nostamista identiteeteistä. Tutkittavat korostivat luokkaan kiinnittyvän identiteetin tärkeyttä minuudelleen samankaltaisesti kuin perheen merkitystä, luokan tarjoaman tuen kautta. Koululuokan nähtiin myös vaikuttavan omaan luonteeseen positiivisesti. Voidaan nähdä, että tämänkin identiteetin muodostumiseen vaikuttaa joukkoon sopimisen luoma kokemus hyväksynnästä ja turvallisuudesta (Hokkanen 2002, 63). Kuten etnisen identiteetin vaikutus, koululuokan vaikutus tutkittavien luonteelle kestää tulevaisuuteen. Koululuokassa tutkittavat myös harjoittelevat tulevaisuudessa tarvittavaa taitoa

kiinnittyä ympäröivän yhteiskuntansa yhteiskuntajärjestelmään ja sen normeihin ja sosiaalisiin sääntöihin.

”Luokkani teki minusta itseni: luokkani on todella ihana ja se muutti minut että olen rohkeampi.” o11

”Luokkahenki on tehnyt minusta iloisemman.” o13

Monet tutkittavista kokivat koululuokkansa vaikuttaneen omaan luonteeseensa ja saaneensa sieltä tukea. Luokkahuone on omanlaisensa kuviteltu yhteisö, koska sen kuviteltujen rajojen sisällä kehittyvät omat arvot, normit ja roolit. Opettajalla on tässä tärkeä tehtävä, koska hän voi omalla käyttäytymisellään vaikuttaa luokkahuoneen moraalikäsitteeseen. (Hokkanen 2002, 69.) Hoggin ym. (1995, 259–260) mukaan näiden vastausten perusteella koululuokka määräytyisi sosiaalisesti identiteetiksi, koska yksilö määrittelee sosiaalisten identiteettiensä perusteella omaa toimintaansa ja ajatteluaan.

”Luokkani on minulle tärkeä koska täällä on hyvä luokkahenki ja kiva olla.” o12

”Koulussa on kivaa kun olen kavereiden kanssa.” o14

”Koulu, ilman koulua minulla ei olisi näin paljon kavereita.” o3

Tutkittavat ymmärsivät, että kaverisuhteiden merkitystä identiteettien muodostumiselle ei voi vähätellä. Myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS 2014, 163) mainitsee identiteettien rakentuvan vuorovaikutuksessa, minkä takia kokemus ystävien hyväksynnästä on tärkeää identiteettien kehittymisen tukemisessa. Yhteiskunnassa toimimisen harjoitteluun liittyy myös vahvasti kyky solmia sosiaalisia suhteita, joita tutkittavat harjoittelevat koulukavereiden kanssa toimiessaan. Perusopetuksen tavoitteena on rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä ja yhteisönä.

jäsenenä (POPS 2015, 16), johon koululuokkaan kiinnittymisen voidaan nähdä vastaavan ja harjoittavan myös myöhempää laajempaan yhteiskuntaan kiinnittymisen taitoa.

Kaverisuhteiden solmiminen vahvistaa itsetuntoa. Paecher (2007, 2) tuo esille sen, että lapsuusiässä vertaisryhmien eli kaveriryhmien, identiteettien halutaan olevan mahdollisimman samanlaisia. Luokkayhteydessä tämä voi kuulostaa tulkinnalleni luokan yhteisestä sosiaalisesta identiteetistä vastakkaiselta näkemykseltä, koska yhteen luokkaan mahtuu monia todella erilaisia yksilöitä. Oman luokan tärkeys minuuden kehittymiselle nousi kuitenkin esille niin monissa vastauksissa, että tulkitsen luokan luovan yhden tällaisen sosiaalisen ryhmäidentiteetin yhdistämään hyvinkin erilaisia yksilöitä.

4.1.3 Vertaisten vaikutus itsemäärittelyyn ja empatiakykyyn

Tutkimusaineiston lähes kaikissa vastauksissa nousi esille ystävien merkitys omalle minuudelle. Ystävien tärkeyttä perusteltiin sillä, kuinka he vaikuttavat omaan itsevarmuuteen ja antavat tukea. Ystäviltä opittiin myös uusia näkökulmia ja ystävien kanssa vietetty aika näkyi merkityksellisenä. Pelien pelaaminen yhdistettiin myös ystäviin osassa vastauksista. Itsevarmuuden ja ystäviltä opittujen sosiaalisten taitojen voidaan nähdä jatkuvan tulevaisuuteen ja pärjäämiseen vaikuttavina taitoina.

”Kaverit tekivät minusta itseni: kaverit tukivat, auttoivat ja kuuntelivat minua niin minusta tuli itsevarma ja rohkea.” o11

Ystävyysuhteiden tärkeys nousi vastauksissa esille niin kouluympäristön kuin vapaa-ajan kautta. Tutkittavien voidaan siis olettaa viettävän suurimman osan päivistään kavereiden kanssa, jolloin ystävät tarjoavat perheen rinnalle toisen merkityksellisen itsemäärittelyyn vaikuttavan ihmissuhteen. Erikson (1959, 94) toteaa muiden mielipiteen olevan ihmiselle tärkeää koko kasvuajan, muuttamatta tärkeyttään murrosiässä. Tämän lisäksi on tärkeää, miten muut näkevät hänet,

minkä takia onkin positiivista huomata ystävien tarjoaman tuen ja kannustuksen esiintyvän monissa teksteissä.

”Kaverit, koska ne naurattaa minua.” o5

”Vitsit/meemit, koska joskus kun mun kaverit on surullisia niin kerron vitsin.” o3

Muutamissa vastauksissa esiintyi ystäviin liittyvä vitsailu tai huumori, jotka koettiin tärkeäksi osaksi ystävyysuhdetta ja siihen liittyvää sosiaalista identiteettiä. Yllä olevassa vastauksessa huumoria käytetään selkeästi ylläpitämään tätä suhdetta ja ystävän mielialasta huolehtiessa. Huumorin käyttö kuuluu Leivon (2008, 214) mukaan oppilaiden keskustelutaitoihin, mutta sen käyttöä ei usein pääse harjoittelemaan luokahuonetilanteessa. Kokemus omasta hauskuudesta voi tuoda itseluottamusta toimia erilaisten ihmisten kanssa. Huumoriin liittyy kielen osaaminen eli kyky käyttää kieltä tarkoituksenmukaisesti eri tilanteissa. Yhteiskunta näkee koulun tärkeänä kielenkäyttötilanteena, mutta kouluikäiset kokevat tarkemmin määriteltynä tärkeäksi toiminnan saman ikäisten kanssa. (Leivo 2008, 207.)

Vastauksissa esiintyi myös toisen käden viittauksia ystäviin, joissa ystävien tärkeyden viitattiin kertomalla pelien tärkeydestä omalle minuudelle. Ystävien merkityksellisyys paljastui vastauksista viittauksilla pelien välineelliseen arvoon ystävien viihdyttämisessä. Kuten vitsien kertominen, myös pelottavien pelien pelaaminen koettiin tärkeänä, koska niistä peleistä sai pelaamisen jälkeen kertoa ystäville. Oletin tutkittavien painottavan pelien tärkeyttä myös sen takia, että niitä pelataan yhdessä ystävien kanssa. Yhteispelaamista ei kuitenkaan esiintynyt suoraan vastauksissa.

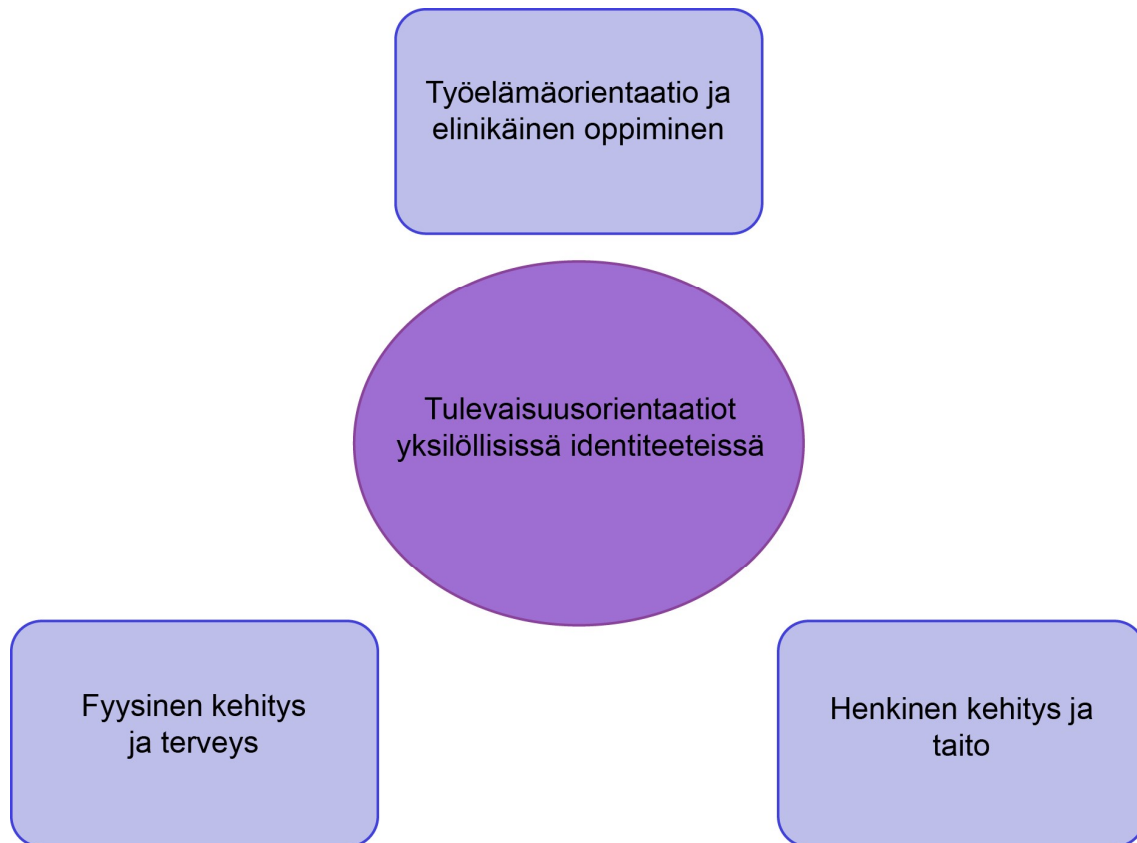
”Kavereiden kanssa olen viettänyt paljon hyvää aikaa ja oppinut heiltä uusia asioita ja näkökulmia.” o20

”Kaveruus on vaikuttanut ystävällisyyteen, luottavaisuuteen, tunteisiin ja täyttämällä vapaa-aikaa.” o21

Sosiaalisen identiteetin teorian mukaan ihmisellä on useita sosiaalisia identiteettejä, joiden perusteella hän määrittelee, miten itse toimii, ajattelee ja tuntee erilaisissa ympäristöissä (Hogg ym. 1995, 259–260). Vastauksissa esiintyneet kokemukset ystävien vaikutuksesta omaan ajatteluun ja tunteisiin tukevat juuri tätä teoriaa. Uusien näkökulmien ja asioiden ymmärtämisen voidaan tulkita kuuluvan sosiaalisen pätevyyden kehittymiseen. Sosiaalinen pätevyys tarkoittaa taitoa toimia ympäristönsä kanssa vuorovaikutuksessa. Yksilö toteuttaa positiivista sosiaalista vuorovaikutusta tuntiessaan mielenkiintoa toista yksilöä kohtaan ja ottamalla hänet huomioon sekä auttamalla. (Telama & Laakso 2008, 276.) Ystävien voidaan siis tulkita kehittäneen tutkittavien positiivisen sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja, joita he tulevat tarvitsemaan tulevaisuudessaan.

4.2 Tulevaisuusorientaatiot yksilöllisissä identiteeteissä

Yksilöllisissä identiteeteissä esiintyneet tulevaisuusorientaatiot ovat esitettyinä alla olevassa kuviossa. Tulevaisuusorientaatiot jakaantuivat kolmeen teemaan, joita olivat fyysinen kehitys ja terveys, henkinen kehitys ja taito sekä työelämäorientaatio ja elinikäinen oppiminen. Syvennyn näihin teemoihin seuraavaksi.

Kuvio 2: Yksilöllisiin identiteetteihin liittyvät teemat

4.2.1 Fyysinen kehitys ja terveys

Tutkimuksessa nousi esille se, että useimmat tutkittavat perustelivat harrastusten tärkeyttä niiden tarjoamien henkilökohtaisten kehittymismahdollisuuksien kautta, fyysisen terveyden ja kehityksen näkökulmasta. Kehittymismahdollisuuksien ja onnistumisen kokemusten esille nostamisen voidaan tulkita kuuluvan itsemäärittelyyn ja itsensä arvottamiseen. Gergenin (1971, 24; 34–35) mukaan itsensä arvottaminen on tunteiden lisäämistä itsemäärittelyn tueksi. Tunteilla tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä kokemusta, mikä ihmisellä voi tulla suoriutumistaan kohtaan. Yksilö voi kokea olevansa hyvä urheilija saadessaan onnistumisen kokemuksia lajissaan, jonka takia hän nauttii määritellesään yhdeksi identiteetikseen urheilijan.

”Kun olen urheillut niin minusta on tullut hyväkuntoinen.” o6

”Voimistelu sen takia koska minä olen harrastanut sitä minun koko elämän ja koska siitä saa lihaksia.” o5

Harrastuksien tärkeys minuudelle nähtiin vastauksissa usein jonkun henkilökohtaisen vahvuuden tai taidon kehittymisen takia. Tutkittavat kokivat siis saavansa onnistumisen kokemuksia omasta lajistaan, mitkä vahvistivat heidän itsetuntoaan. Identifioituessaan johonkin identiteettiin, tässä tapauksessa urheilijan, yksilö näkee itsessään ne piirteet, mitä rooliin tarvitaan ja ottaa identiteettiin liittyvän roolikäyttäytymisen käyttöönsä. Tämä käytös voi näkyä identiteettirooliin liittyvän ympäristön lisäksi muissa ympäristöissä, joissa yksilö toimii. (Gergen 1971, 55.) Seuraavissa lainauksissa voi nähdä esimerkkejä erilaisista identiteettirooleihin liittyvistä piirteistä, mitkä siirtyvät tutkittavien mukana urheilun ulkopuolellekin.

”Urheilu on tärkeä, koska pitää minut terveenä.” o2

”Urheilu on vaikuttanut minun vahvuuteen ja itsepuolustamiseen.” o21

”Nauru koska minä elän pidempään.” o5

Vastauksissa näkyy voiman arvostaminen. Urheilulajiharrastuksien kehittämisen voiman, niin fyysisen kuin henkisen, voidaan nähdä toimivan myös harrastuksen ulkopuolisessa elämässä. Uskon näiden piirteiden kunnioittamisen johtuvan juuri tästä siirtoefektistä. Nurmi (2008, 258) kertoo nuoren eri elämänalueiden valintojen ja menestyksen vaikuttavan hänen myöhempään kehitykseensä ja hyvinvointiinsa. Fyysinen terveys voidaan nähdä hyvin konkreettisena kehityksen ja hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä. Identiteetin näkökulmasta kokemus fyysisestä terveydestä ja vahvuudesta kannustaa yksilöä osallistumaan erilaisiin fyysistä taitoa vaativiin tekemisiin nyt ja tulevaisuudessa. Ihminen tarvitsee fyysistä hyvinvointia jokaisessa elämänvaiheessaan, joten luottamus omaan vahvuuteen vahvistaa yksilön itseluottamusta.

”Jääkiekko, koska minä harrastan sitä ja me voitetaan joka kerta.” o3

”Voimistelu tekee minusta minut sillä ... olen pienestä asti harjoitellut ja oppinut uusia temppuja.” o12

Vastauksissa näkyi usein urheilulajin tarjoamat onnistumisen kokemukset ja kehityksen huomaaminen. Itseä arvotetaan usein juuri näiden omien taitojen ja suoriutumisten kautta (Gergen 1971, 24; 34-35). Erilainen palaute, niin myönteinen kuin kielteinenkin, luo pohjaa nuoren käsitykselle itsestään (Nurmi 2008, 264). Myönteinen palaute vahvistaa myönteistä itsetuntoa. Jääkiekossa voittaminen ja sen takia jääkiekkoharrastukseen identifioituminen vahvistaa tutkittavan itsensä arvostusta, koska hän saa vahvoja onnistumisenkokemuksia voittamisesta. Voimistelussa taas painottuu oman työn ja pitkäjänteisen harjoittelun tulosten näkyminen uusien temppujen oppimisessa, josta tutkittava saa onnistumisen kokemuksia. Myönteisten identiteettien avulla rakennetaan myönteisiä, tulevaisuuteen asti kestäviä kuvia itsestä (Gergen 1971, 2; 24).

4.2.2 Henkinen kehitys ja taito

Tutkimuksessa selvisi, että monet tutkittavat nuoret kokivat harrastusten tarjoamien fyysisten kehittymismahdollisuuksien lisäksi henkiset kehittymismahdollisuudet tärkeiksi. Useissa vastauksissa näkyi harrastusten tarjoama jatkuvuus kehittymisen muodossa, kuten rohkeuden tai stressinsietokyvyn kehittyminen. Harrastusten lisäksi henkiseen kehitykseen vaikuttavana nähtiin oma minä ja virheiden kautta kehittyminen.

”Harrastus, partio teki minusta itseni: teki minusta rohkean ja uskallan tutustua uusiin ihmisiin.” o11

”Valitsin ratsastuksen koska esim. pari vuotta sitten en olisi voinut kuvitellakaan meneväni ratsastamaan tai tehdä jotain muita

rohkeuteen liittyviä asioita, mutta kun putosin hevosen selästä minusta tuli rohkeampi.” o12

”Taekwondo on opettanut minua olemaan kova.” o26

Tutkittavien kehittämät henkiset taidot siirtyvät myös muualle heidän elämäänsä niiden kehitysympäristöistä, joita olivat useissa vastauksissa erilaiset harrastusympäristöt. Henkisten taitojen kehittymisen eteen oli tehty töitä, joka luo jatkuvuuden tunnetta kehitykselle ja kannustaa työn jatkamiseen. Vastauksissa näkyi taiteen hyödyntäminen itseilmaisun lisäksi tunteiden säätelyssä. Tämän taidon hyödyntäminen tulevaisuudessa auttaa sietämään opiskelun ja työelämän tuomaa stressiä ja siten säilymään yhteiskunnan terveenä ja aktiivisena kansalaisena loppuun palamisen sijaan.

”Piirtäminen on se mistä tykkään ja mitä varten olen tehnyt paljon töitä.” o19

”Piirustus vaikutti mun elämään, koska se auttoi minua stressistä ja riidoista, jos niitä tuli.” o16

Piirtämisen nostaminen tärkeäksi osaksi omaa minuutta sen sisältämän työmäärän takia kertoo siitä, että tutkittava on saanut onnistumisen kokemuksia tehdessään kovasti töitä piirtämisen parissa ja siten kehittää käsitystä itsestään. Kun kovaa työskentelyä ja sen tarjoamia onnistumisen kokemuksia ymmärretään jo kouluiässä, ne varmasti kannustavat myös ponnisteluun esimerkiksi jatko-opinnoissa tai työelämässä. Tutkittava on tavoitellut kehitystä ja saavuttanut sitä, jolloin oman kehityksen huomaaminen palkitsee ponnistelut.

”Xbox sen takia, että minusta tulisi parempi pelaaja.” o5

Yhdessä vastauksessa Xbox-pelikonsolin tärkeys nostettiin esille itsensä kehittämisen kautta, jolloin pelikoneella pelaamisen voidaan nähdä kuuluvan tulevaisuusorientaatioon, vaikkakin hyvin kapealla alalla, pelaamisessa. Tutkittavan pelaaminen kohdistuu kuitenkin itsensä kehittämisen näkökulmasta tulevaisuuteen, jolloin pelaamiseen käytetty aika näkyy siinä, että kehittyi pelaajana, kuten yllä olevassa vastauksessa pohdittu piirtämiseen laitettua aikaa.

”Minä: Olen auttanut tosi paljon itseäni ja olen oppinut itsestäni harvinaisen paljon ja olen alkanut ymmärtämään itseäni.” o10

”Virheet, jotka olen tehnyt minun elämässä, ne opetti minulle et niitä ei tarvii enää tehdä ja eikä anna esimerkkiä muille.” o4

Oma minä nähtiin usein myös tärkeänä vaikuttajana omalle henkiselle kehitykselle. Muutamissa vastauksissa myös pohdittiin virheistä oppimista ja myös sitä, kuinka tulevaisuudessa he eivät enää tulisi tekemään samoja virheitä. Oman minuuden ymmärtäminen nähtiin siis kannattavana taitona, jonka voidaan myös nähdä kehittyvän erilaisista virheistä oppimisen kautta, kun virheisiin ja omaan minuuteen osataan suuntautua reflektoiden. Kehittymisen tavoite suuntaa tulevaisuuteen ja luo samalla pitkäjänteisen työn arvostusta. Henkisten taitojen, stressinhallinnan, tunteiden säätelyn ja rohkeuden voidaan nähdä heijastuvan kaikille elämänalueille.

4.2.3 Työelämäorientaatio ja elinikäinen oppiminen

Yksilölliseen identiteettiin ja sen myönteiseen kehitykseen liittyivät myös monet kouluun liittyvät vastaukset. Vastaukset sisälsivät voimakkaasti omaan luokkaan ja kouluun kuuluvia sosiaalisia identiteettejä, mutta näiden lisäksi koulun arvo nähtiin myös sen tarjoamien taitojen kautta. Näitä taitoja olivat monet yleissivistykselliset taidot, kuten luku- ja kirjoitustaito. Kaikkien näiden taitojen arvostamisen voidaan tulkita liittyvän Gergenin (1971, 2; 24) määritelmään

taidosta luoda itsemäärityksiä, joita itse arvostaa ja joiden kautta rakentaa itsestään aikaa kestävän kuvan. Identiteetti ei siis ole kohtalon antama, vaan tarjoaa yksilölle mahdollisuuden keskittyä omiin toiveisiinsa oman tulevaisuutensa ja kehityksensä suhteen (Hokkanen 2002, 66).

”Opiskelu on vaikuttanut minun viisauteen, opiskelu voi vaikuttaa isona työhöni.” o21

”Koulu vaikuttaa minun tulevaisuuteen ja työhön.” o15

Tulevaisuusorientaatio näkyi useissa vastauksissa, joissa koulun tärkeyttä korostettiin sen opettamien asioiden takia, jotka voivat vaikuttaa tulevaisuudessa työllistymiseen. Yksi nuoruuden kehitystehtävistä onkin sellaisen tulevaisuuden ammatin etsiminen, jossa kokee itse olevansa hyvä (Erikson 1968, 129). Nurmi (2008, 266) kertoo harrastusten ja vapaa-ajan vieton määrittämien kehitystehtävien lisäksi nuorten tavoitteiden ja toiveiden kohdistuvan usein omaan koulutukseen ja ammatinvalintaan.

Onnistuminen opinnoissa tarjoaa onnistumisen kokemuksia nuorten ikäkaudelle tyypillisessä kehitystehtävässä (Nurmi 2008, 266), kuten olen jo aiemmissa yksilöllisen identiteetin teemoissa esitellyt. Tutkittavien kokemukset omasta oppimisestaan koulussa luo toivottavasti tulevaisuuteen asti kestävää myönteistä käsitystä itsestä.

”Oppiminen on tärkeää koska opin elämästä, työstä, historiasta, musiikista, taiteesta, matematiikasta.” o16

”Koulu on tärkeä koska voi oppia, opiskella, joka vaikuttaa aikuisena töihin.” o2

Koulun ja koulutuksen tärkeyden ymmärtäminen ja arvostaminen vaikuttaa varmasti tutkittavien opiskelumotivaatioon ja johtaa toivottavasti vakaaseen koulutuspolkuun. Yleissivistyksen ja elinikäisen oppimisen tavoitteet on kirjattu

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (POPS 2014, 19) Valtionneuvoston perusopetusta koskevan asetuksen mukaan (422/2012, 2-4§). Koulutuksen arvostaminen saattaa johtua myös suomalaisesta kulttuurista, jossa oppivelvollisuus koskee kaikkia peruskouluikäisiä ja jossa koulutusta arvostetaan suuresti. Nurmi (2008, 259) toteaaakin monien ulkoisten tekijöiden määrittävän eri ikäkausien elämäntapaa. Näitä tekijöitä ovat usein normit ja erilaiset roolimallit, jotka ovat valtakulttuuriin sidoksissa. Yhteiskunta odottaa tiettyjä asioita nuoriltaan, kuten kouluttautumista, joka näkyy nuorten tavoitteissa (Erikson 1968, 157).

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, mitkä sosiaaliset ja yksilölliset identiteetit tutkittavat kuudesluokkalaiset kokevat tärkeiksi ja minkälaisia tulevaisuusorientaatioita näihin identiteetteihin liittyy. Tutkimuksen aihe nousi omasta tarpeestani omalle opettajuudelleni selvittää, miten oppilaat itse kokevat omat identiteettinsä ja miten ne liittyvät tulevaisuudessa pärjäämiseen. Aihe on tärkeä, koska koulutuksen ja kasvatuksen tavoitteena on tähdätä tulevaisuuteen ja tulevaisuuden kansalaisen toimintakyvyn kehittämiseen, jolloin identiteettiprosessien tunteminen on oleellista (Ropo 2015, 29). Lähdin selvittämään aihetta keräämällä aineiston kuudesluokkalaisilta. Tutkittavat kirjoittivat kirjoitelman, jossa he pohtivat minuutensa muodostumiselle tärkeiksi kokemiansa asioita. Kirjoitelmat toimivat aineistona, josta nostin esille tutkimuksen teoriapohjan avulla erilaisia sosiaalisia, etnisiä ja yksilöllisiä identiteettejä. Luokittelin löytyneet identiteetit alustavasti näin teorian avulla, jonka jälkeen etsin identiteeteissä esiintyneet tulevaisuusorientaatiot. Tulevaisuusorientaatiot määrittivät lopullisen teemoittelun.

5.1 Tutkijan positio ja aineistonkeruumenetelmän toimiminen

Tutkimuksen edetessä pyrin olemaan tietoinen omista ennako-oletuksistani tutkijana, koska kuten Eskola ja Suoranta (2014, 17) toteavat, oman subjektiivisuuden ja ennako-oletusten tiedostaminen ja auki kirjoittaminen osa objektiivisuuteen pyrkimistä. Tutkittavien ikäryhmä, 11–12 -vuotiaat, vaikutti vahvimmin ennako-oletuksiini tulosten suhteen. Teoriaan (mm. Poikketus 2008; Gergen 1971; Erikson 1959) ja omiin kokemuksiini peilaten oletin sosiaalisten identiteettien dominoivan vastauksissa, koska nuoret tutkittavat oletettavasti kaipaavat hyväksyntää muilta ihmisiltä elämänpiirissään. Ihmisellä on kaipuu samaistua johonkin ryhmään, jonka kanssa jakaa jotain yhteistä, esimerkiksi

yhteiset etniset juuret (Hokkanen 2002, 63). Erityisesti nuorilla on tarve tulla ympäristönsä tunnistamaksi ja hyväksymäksi (Erikson 1968). Perheeseen liittyvä identiteetti, etninen identiteetti, oli yksi sosiaalisista identiteeteistä, joita oletin esiintyvän aineistossa ennen aineiston keräämistä. Tähän vaikutti ennakkoletuksena tutkittavien alaikäisyys, jolloin he asuvat jonkinlaisen holhoojan taloudessa ja oletettavasti samaistuvat häneen tai heihin. Otin mukaan etniseen identiteettiin liittyvän teorian (Verkuyten 2009) perheen tärkeyden noustessa esille perusteluilla perheen merkityksestä omalle käyttäytymiselle ja tapojen oppimiselle.

Kouluun kiinnittyvää identiteettiä en osannut odottaa. Opettajana tiedostin itse koulun tärkeyden, mutta oletin tutkittavien aliarvioivan koulun tärkeyttä nuoruuden huumassaan. Tässä kohtaa aliarvioin tutkittavien tiedostavuuden ja tulevaisuusorientoitumisen. Koulun tärkeyttä korostettiin niin sosiaalisissa identiteeteissä oman luokan tärkeyden takia kuin yksilöllisissäkin identiteeteissä, joissa koulu yhdistettiin oppimiseen ja tulevaisuuteen. Tämä saattaa viitata oppilaiden kasvaneeseen tulevaisuustietoisuuteen, jolloin he opiskelevat tietoisempina siitä, mihin tulevat hyödyntämään taitojaan. Eriksonin (1968, 128; 157) mukaan nuoruuden aikana yhteiskunnan kehitysodotukset alkavat tuntua yksilön selkänahassa, kuten odotukset kouluttautumisesta ja ammattiin suuntaamisesta.

Ystäviin liittyviä mainintoja osasin odottaa esiintyvän vastauksissa, teorian (mm. Poikkelus 2008; Nurmi 2008) ja oman nuoruuskokemukseni pohjalta. Ystäviin liittyvät vastaukset kiinnittyivät sosiaalisiin identiteetteihin koululuokan kautta ja ystäviin liittyvän oman teemansa kautta. Tutkittavat osasivat reflektoida hienosti ystävien mielipiteiden vaikutusta jopa omiin kykyihinsä ymmärtää muiden näkökulmia. Oletin ystävyysuhteiden määrittävän myös harrastuksiin kiinnittyviä identiteettejä.

Oletin harrastuksiin liittyvien ystävyysuhteiden luovan harrastuksiin kiinnittyviä sosiaalisia identiteettejä. Tutkimuksessa kuitenkin selvisi tutkittavien liittävän harrastukset enemmän yksilölliseen kehitykseen, jonka takia lisäksi teoriapohjaan Eriksonin (1950; 1959; 1968) kehityspsykologian teoriaan kuuluvan teorian identiteetistä ja sen kehittymisestä, joka ei ollut mukana teoriassa ennen aineiston keruuta. Eriksonin teorian avulla muodostin yksilölliseen identiteettiin liittyvän teorian. Olin ajatellut pärjääväni sosiaalisen

identiteetin teorialla ja toisella teorialla, joka jäi pois tutkimuksesta. Tämä johtui siitä, että aliarvioin tutkittavani ja oletin heidän painottavan selkeästi sosiaalisia identiteettejä perheen ja ystävien muodossa.

Sanallisesti kerätyssä aineistossa on otettava huomioon se, että kokemusten sanallistamista saattavat usein häiritä monenlaiset erilaiset häiriöt ja aistihavainnot ympäristöstä sekä sisäisistä kokemuksista samaan aikaan. Tutkimuksen aikarajoituksen takia (minulla ei ollut aikaa seurata tutkittavien elämää vuosien ajan ja tehdä siitä omia tulkintojani heidän omien sanojensa tueksi) sanallinen tiedonhankkiminen toimi tämän tutkimuksen tavoitteisiin parhaiten. En myöskään halunnut tehdä liikaa omia tulkintojani, vaan ensimmäiseksi kuulla tutkittavien omat näkemykset identiteettiryhmiensä tärkeydestä. Myös Gergen (1971, 17) toteaa, että saadakse tietoa identiteetistä ja minuudesta, aineisto on selkeintä kerätä sanallisessa muodossa.

Teemoihin jakautuneiden tulevaisuusorientaatioiden lisäksi muutamissa vastauksissa esiintyi tulevaisuusorientaatioita, jotka eivät sopineet mihinkään teemaan. Yksi niistä oli kaikista voimakkain, yhteiseen tulevaisuuteen liittyvä.

”Maapallo/Ilmasto vaikuttaa minuun, koska minä asun maapallosta ja minun pitää huolehtia maapallosta.” o15

Tämä yksi vastaus kiinnittyy maailmankansalaisen identiteettiin ja suuntautuu tulevaisuusorientaationsa suhteen voimakkaasti tulevaisuuteen. Peruskoulun 3–6-luokkien yhtenä laaja-alaisena tavoitteena on kasvattaa oppilaitaan ”Ymmärtämään omien valintojen, elämäntapojen ja tekojen merkitys paitsi itselle, myös lähiyhteisöille, yhteiskunnalle ja luonnolle.” (POPS 2014, 158). Tutkittava koki maapallon ja ilmaston vaikuttavan omaan minuuteensa antavana ja samalla velvoittavana oman vastuun kantamiseen. Ympäristöopin tavoitteet antavat oppilaille toivottavasti työkaluja tämänkaltaisten tunteiden toiminnaksi muuttamiseen, koska oppiaineen tavoitteena on pohtia ja harjoitella ympäristövastuullista toimintaa (POPS 2014, 242). Kestävän toiminnan työkalujen saaminen antaa oppilaille kokemuksen toivosta tulevaisuuden suhteen.

5.2 Tulevaisuusorientaatiot sosiaalisissa identiteeteissä

Sosiaalisten identiteettien teemat on rakennettu sosiaaliin identiteetteihin kiinnittyneiden tulevaisuusorientaatioiden mukaan. Teoria sosiaalisista identiteetistä (Hogg ym. 1995; Verkuyten 2009) ohjasi analyysiä, mutta tärkeimpänä johtotähtenä toimivat tutkittavien omat pohdinnat kirjoitelmissaan. Sosiaalisen konstruktionismin vaikutus on nähtävissä kaikkialla sosiaalisesti rakentuneissa identiteeteissä (Verkuyten 2009, 47). Yksilön käsitys maailmasta välittyy heijastettuna merkityksellisten toisten kautta (Berger & Luckman 2009, 149-150). Tutkimuksessa selvisi tärkeimpien merkityksellisten toisten olevan tutkittavien oma perhe, luokkakaverit ja ystävät. Sosiaaliin identiteetteihin kiinnittyvät tulevaisuusorientaatiot liittyivät erilaisiin sosiaaliin taitoihin, moraalisiin ja empatiaan ja niiden vaikutuksessa yksilön tulevaisuuteen.

5.2.1 Perheen vaikutus moraalisiin ja mahdollisuuksiin

Tutkimuksessa selvisi, että kuudesluokkalaiset kokevat perheeseen kiinnittyvän identiteetin tärkeäksi. Perheeseen liittyviä vastauksia esiintyi jokaisessa tutkimuksen aineistona toimineessa kirjoitelmassa. Monissa vastauksissa esiintyi näkemys, jossa tutkittavat sitoutuvat omaan perheeseensä sen opettamien tapojen ja tarjoaman tuen kautta. Erityisesti perheeltä saatu tuki selkeästi vahvisti tätä tunnetta. Tulokset sopivat teoriaan, jonka mukaan perheenjäsenten mielipide vaikuttaa enemmän kuin jonkun ulkopuolisen, koska heidät koetaan merkittävämpinä yksilön elämässä. Perheenjäsenten mielipide vaikuttaa usein esimerkiksi itsemäärittelyn kehittämisessä. Vaikuttavuuden vahvuutta lisää myös sen pitkäaikainen vahvistus, joka perheenjäsenten kanssa voi jatkua vuosia. (Gergen 1071, 43; 47.) On myös tärkeää yksilön identiteetin kehityksen kannalta, että hän voi tutkiskella omaa etnistä ryhmäänsä, tässä tapauksessa perhettä, ja sitoutua siihen jollain tavalla (Verkuyten 2009, 45).

Omiin juuriin kiinnittyminen ja niiden tunnistaminen on tärkeää identiteetin kehittymisen kannalta. Tämä tärkeys nousee esille nuoruuden alussa, kun nuoren tunne minäidentiteetistä alkaa kehittyä. Minäidentiteetti muodostuu luottamuksesta siihen, että nuori pystyy yhdistämään syntymässä saadut lahjansa ja erilaisten sosiaalisten roolien tarjoamat mahdollisuudet sisäiseksi jatkuvuudeksi. Samalla nuori uskoo siihen, että myös muut näkevät hänen sisäisen jatkuvuutensa ja pitävät sitä merkityksellisenä. (Erikson 1950, 249.)

Etninen identiteetti liittyy perheeseen ja jaettuun kulttuuriin. Alkuperään ja jaettuun kulttuuriin vaikuttaa voimakkaasti se ympäristö, mihin ihminen syntyy. Vaikka tähän ympäristöön ihminen ei voi vaikuttaa syntyessään, hän voi kuitenkin valita, kuinka suuri vaikutus sillä on omalle identiteetilleen. (Liebkind 2009, 13–15 .) Etnisen identiteetin huomioimisen tärkeys nousee esille tutkimuksessani siksi, että tutkimukseen osallistuneiden luokkien oppilasjoukko oli hyvin monikulttuurista ja useat oppilaat ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia Suomessa. Monikulttuurisessa ympäristössä yksilöllä tulee eteensä kahden erilaisen etnisen identiteetin yhdistäminen omakseen, niin kotikulttuurin kuin ympäröivän yhteiskunnan kulttuurin.

Sosiaalinen identiteetti ja ”me”-tunne saa ihmisen määrittämään ja muokkaamaan omaa käyttäytymistään omien sosiaalisten identiteettiensä mukaan (Verkuyten 2009, 43). Hokkanen (2002, 64) toteaa identiteetin luomisen olevan tasapainottelua, joka voi vaatia kahden sukupolven välissä kehittyviltä nuorilta erityistä tasapainoa. Varsinkin maahanmuuttajanuorilla tämä saattaa vaatia erityistä taitoa, koska heidän vanhemmillaan saattaa olla vahvat perinteet kotimaasta, mihin nuorella ei välttämättä ole mitään omaa kosketusta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2014) painotetaan eniten kielellistä identiteettiä ja kulttuuri-identiteettiä. Ne tulivat kyllä esille vastauksissa, mutta niin tulivat myös muut. Kulttuuri-identiteetti näkyi perheen kautta etnisen identiteetin muodossa. Sitoutuminen omaan perheeseen ja sitä kautta etniseen ryhmään on vahvaa sen kautta, että tutkittavat kokivat sen vaikuttavan suoraan heidän käyttökseen ja siihen, minkälainen itse on. Tämä vahva pohja toivottavasti kantaa heidän kehitystään kohti suvaitsevaa aikuisuutta. Sitoutumisen vahvuutta korostaa se, että etnisyyden voidaan nähdä olevan jossain määrin joustavaa ja jättävän tilaa omille valinnoille, vaikka se pohjaakin kokemukseen jaetusta yhteisestä alkuperästä (Liebkind 2009, 14).

Tämän identiteetin muodostumiseen vaikuttaa sen luoma turvallisuuden tunne, joukkoon sopimisen luoma kokemus hyväksynnästä (Hokkanen 2002, 63).

Mikäli nuori epäilee omaa etnistä identiteettiään hänen identiteettiroolinsa saattavat hajaantua eheytyksen sijaan. Ikävimmillään tämä voi johtaa muihin ulkoryhmiin kuuluvia kohtaan suunnattuun syrjimisreaktioon, jossa nuori yrittää tukea omaa horjuvaa etnisen identiteetin kokemustaan syrjimällä muita heidän etnisyytensä vuoksi. (Erikson 1959, 97.) 3–6-luokkalaisten koululaisten laaja-alaisiin taitoihin kuuluu kulttuurinen osaaminen, jonka takia opettajilla on velvollisuus ohjata oppilaitaan tuntemaan ja arvostamaan omia kulttuurisia ja kielellisiä juuriaan. Tavoitteena on saada oppilaat pohtimaan oman taustansa merkitystä itselleen ja muille, sekä omaa paikkaansa sukupolvien ketjussa. (POPS 2014, 155.) Oman taustan arvostamiseen kannustamisella voidaan ehkäistä negatiivista identiteettikokemusta ja siitä aiheutuvaa negatiivista käyttäytymistä.

Vastauksissa näkyvä hyvien tapojen oppiminen perheeltä kertoo juurikin etnisen identiteetin vaikutuksesta tutkittavan käsityksiin hyvistä tavoista. Moraaliset tulkinnat oikeasta ja väärästä liittyvät usein sosiaaliseen käyttäytymiseen (Telama & Laakso 2008, 276). Usein ihmisen toimiessa yhteisössään, hänen toimintansa oman moraalin mukaan vaikuttaa jotenkin toisiin yhteisön jäseniin. Tämä piirre yhdistää moraalien sosiaaliseen käyttäytymiseen. Perheeltä opitut hyvät tavat ja moraalikäsitteet kehittyvät kulttuurin pohjalta, jolloin etninen tausta määrittelee monia hyviä tapoja. Peruskoulun tavoitteena on huomioida kotien moraalisien arvojen tärkeys ja luoda yhteisen arvokeskustelun pohjalta yhteistyötä vahvistamaan oppilaiden turvallisuutta ja kokonaisvaltaista hyvinvointia (POPS 2014, 15).

Berger ja Luckman (2009, 150 – 151) mainitsevat kaiken samaistumisen tapahtuvan horisontissa, joka on jonkun tietyn sosiaalisen maailman määrittämä. Usein perhe on tärkein määrittäjä tulevaisuudensuunnitelmille ja mahdollisuuksille. Yksilön identiteetteihin vaikuttaa vahvasti menneiden sukupolvien kokemukset ja odotukset hänen tulevaisuudelleen, joita merkitykselliset toiset, kuten perhe, heijastavat häneen. Merkityksellisen vuorovaikutuksen voidaan siis tulkita aina suuntautuvan tulevaisuuteen. Ruumis ja nykyhetki määrittävät elämämaailman peruskoordinaatit, mutta ruumiin

ulottumattomissa on tulevaisuus, jota muokataan suunnittelemalla ja tekemällä töitä sitä kohti (Berger & Luckman 2009, 33.)

Perheen vaikutuksen lisäksi on otettava huomioon intersektionaalisuuden vaikutus (Collins & Bilge 2016), eli useiden identiteettien vaikutus nuoren tulevaisuudenkuvan muodostumiselle. Perheeseen kiinnittyvän etnisen identiteetin lisäksi kouluun ja ystäviin kiinnittyvät identiteetit voivat muovata käsitystä omista mahdollisuuksista. Nuorella on mahdollisuus valita tiettyyn rajaan asti oman tulevaisuutensa orientaatio. Tähän valintaan vaikuttaa kokemus mahdollisuuksista (Sen 2009, 54). Nuoren elämään kuuluvat merkitykselliset toiset ovat luomassa mahdollisuuksien kuvaa.

5.2.2 Sosiaalinen kompetenssi ja yhteiskuntaan kiinnittyminen

Omaan koululuokkaan kiinnittyvä sosiaalinen identiteetti on yksi tutkimuksessa esille nousseista identiteeteistä. Tutkittavat korostivat luokkaan kiinnittyvän identiteetin tärkeyttä luokan tarjoaman tuen kautta. Koululuokan nähtiin myös vaikuttavan omaan luonteeseen myönteisesti. Hoggin ym. (1995, 259–260) mukaan koululuokka määräytyy sosiaalisesti identiteetiksi, koska yksilö määrittelee sosiaalisten identiteettiensä perusteella omaa toimintaansa ja ajatteluaan. Voidaan nähdä, että tämän identiteetin muodostumiseen vaikuttaa joukkoon sopimisen luoma kokemus hyväksynnästä ja turvallisuudesta (Hokkanen 2002, 63). Tulos tukee tutkimuksen taustateoriaa siinä, että identiteetin kehittyessä yksilö hakee perheestään, naapurustostaan sekä koulustaan kontakteja ja kokeellisia identifikaatioita muodostaessaan käsitystään aikuisuudesta (Erikson 1959, 123).

Luokkahuone on omanlaisensa kuviteltu yhteisö, koska sen kuviteltujen rajojen sisällä kehittyvät omat arvot, normit ja roolit. Opettajalla on tässä tärkeä tehtävä, koska hän voi omalla käyttäytymisellään vaikuttaa luokkahuoneen moraalikäsitteeseen. (Hokkanen 2002, 69.) Oppilaat ovat luokkahuoneessa fyysisesti samassa tilassa, mutta paperilla heitä tätä yksityiskohtaa lukuun ottamatta ei yhdistä mikään suuri linja, vaan vain koettu yhteisöllisyys.

Oppilaat luovat luokassaan omaa historiaansa ja tukevat toisiaan minuuksiensa kehittymisessä usean vuoden ajan. Tässä vaiheessa kehitystä esille nousee valinnan mahdollisuus. Monista erilaisista etnisistä taustoista tulevat tutkittavat saavat alkaa rakentaa omaa minuuttaan valitsemalla omasta alkuperästään ja laajemmasta suomalaisesta yhteisöstä itselleen merkittävät piirteet ja vahvistaa niillä omaa minuuttaan. Nuoret oppivat toimimaan luokkayhteisön sääntöjen ja julkilausumattomien normien mukaan (Poikkelus 2008, 126), kehittämällä taitoja, joita voivat käyttää myöhemmin yhteiskuntaan kiinnittyessään. Koululuokassa tutkittavat harjoittelevat tulevaisuudessa tarvittavaa taitoa kiinnittyä ympäröivän yhteiskuntansa yhteiskuntajärjestelmään ja sen normeihin ja sosiaalisiin sääntöihin. Perusopetuksen tavoitteena on rakentaa oppilaiden myönteistä identiteettiä ihmisinä ja yhteisön jäseninä (POPS 2015, 16).

Koulun puitteet sallivat identiteetikertomuksille omanlaisensa ympäristön, todennäköisesti jättäen jälkensä oppilaan identiteettiin. Koulu vaikuttaa paljon siihen, miten oppilas kokee omat sosiaaliset taitonsa ja oppimiskykynsä myös myöhemmin tulevaisuudessa. Kuten etnisen identiteetin vaikutus, koululuokan vaikutus tutkittavien luonteelle kestää tulevaisuuteen. Muodostuvan kuvan vahvuuteen vaikuttaa se, että koulussa nuori saa jatkuvasti palautetta siitä, millainen on tai ei ole. (Kinossalo 2015, 51.) Tämä vaikuttaa hänen käsitykseensä omista mahdollisuuksistaan.

Tutkittavat harjoittavat omaa sosiaalista kompetenssiaan päivittäin monimuotoisessa luokassa, erilaisten ihmisten parissa. Koululuokka on se ympäristö, jossa nuoret saavat eniten kokemuksia erilaisten nuorten kanssa toimimisesta, koska usein perhepiiri ja ystäväpiirin jäsenet ovat jossain määrin samanlaisia ja nuorelle valmiiksi samaistuttavia. Yksilön kyky käyttää onnistuneesti henkilökohtaisia resurssejaan ja ympäristössään läsnä olevia resursseja sosiaalisten tavoitteiden saavuttamiseksi on sosiaalista kompetenssia (Poikkelus 2008, 126). Ystävyyssuhteiden luominen ja kaikkien kanssa toimeen tuleminen luokahuoneessa on osa tätä.

Kuudesluokkalaiset elävät muutosten vuotta, jonka aikana vähintäänkin yksi heidän tärkeistä sosiaalisista identiteettiryhmistään tulee muuttamaan. Muutos tapahtuu yläkouluun siirtyessä ja vanhan luokan hyvästeillä. Yksi tutkittava oli huomionnut tämän jo vastauksessaan, mainitessaan tärkeiksi

vaikuttaviksi tekijöiksi oman minuutensa kehittymiselle oman nykyisen koulunsa ja tulevan yläkoulunsa. Harvalla alakouluikäisellä on kuitenkaan kykyä reflektoida minäidentiteettinsä kehittymistä näin pitkälle, eikä samankaltaisia vastauksia näkynytkään kenelläkään muulla 27 vastaajasta.

5.2.3 Vertaisten vaikutus itsemäärittelyyn ja empatiakykyyn

Tutkittavat nostivat ystäviin liittyvän sosiaalisen identiteetin esille lähes kaikissa vastauksissa. Ystävien tärkeyttä perusteltiin sillä, kuinka he vaikuttavat omaan itsevarmuuteen ja antavat tukea. Ystäviltä opittiin myös uusia näkökulmia ja ystävien kanssa vietetty aika näkyi merkityksellisenä. Pelien pelaaminen ja huumori yhdistettiin ystäviin osassa vastauksista.

Tutkimuksessa selvisi, että osa tutkittavista koki oppivansa uusia näkökulmia ystäviltään. Lamminmäki-Kärkkäisen (2002, 80) mukaan tällainen kehittää oman toiminnan eettistä arviointia toisten kohtaamisessa. Samalla nuoret harjoittavat kokemuksellista avautumista, joka kehittää empatiankykyjä erilaisia ihmisiä kohtaan. Vertaissuhteet liittyvät epäsuorasti tutkittavien tulevaisuuteen, vaikuttamalla heidän sosiaalisiin taitoihinsa ja käsitykseen itsestään ja muista ihmisistä. Vertaisilta opitut näkökulmat tarjoavat mahdollisesti moninaisempia näkökulmia kuin perheeltä opitut, koska vertaisryhmään ystäviä voi kuulua nuoria monista erilaisista perheistä moraalikäsitteineen.

Ystäviltä vertaissuhteessa opitut sosiaaliset taidot eroavat perheeltä opituista. Suhteessa vanhempaan nuoret eivät joudu samalla lailla ansaitsemaan kiintymystään ja ylläpitämään vuorovaikutusta, kuten ystävien kanssa joutuvat (Poikketus 2008, 122). Lapsuudessa ja nuoruudessa yksilöä ympäröivillä ihmisillä on suuri vaikutus häneen, jolloin yksilö on välillä jopa kiusallisen tietoinen muista ja pohtii heidän näkemyksiään itsestään (Erikson 1959, 94). Tämän takia ystävien kanssa toimiminen vaatii erilaista herkkyyttä, koska nuori ei halua tahallisesti suuttuttaa ystävää. Perheen kanssa riitatilanteet eivät tunnu niin vakavilta, koska perheen oletetaan pysyvän. Sosiaalinen toimiminen ystävyysuhteissa kehittää tunteiden ilmaisua ja säätelyä (Poikketus 2008, 122).

Ystävien kanssa toimiessa kehittyvät empatian taidot. Taito ymmärtää muiden näkökulmia avartaa omaa maailmankatsomusta ja vaikuttaa siihen, minkälaisina tutkittavat näkevät muut ihmiset ympärillään. Empatia auttaa erilaisten ihmisten kanssa toimimisessa tarjoamalla työkaluja heidän ymmärtämiseensä.

Tutkimuksessa ystävien tärkeys nousi esille myös heidän tarjoamansa tuen kautta. Läheiset ystävät ovat nuorelle tärkeä tuen lähde ja emotionaalisen turvaverkon ylläpitäjiä (Poikkelus 2008, 122). Ystävien tarjoaman tuen lisäksi oli tärkeää tarjota tukea myös itse, mikä on oleellinen taito ystävyssuhteiden pitkäaikaisessa ylläpitämisessä. Yksilö toteuttaa positiivista sosiaalista vuorovaikutusta tuntiessaan mielenkiintoa toista yksilöä kohtaan ja ottamalla hänet huomioon sekä auttamalla. (Telama & Laakso 2008, 276.) Ystävien voidaan siis tulkita kehittäneen tutkittavien positiivisen sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja, joita he tulevat tarvitsemaan tulevaisuudessaan.

Ystävyssuhteisiin liittyi muutamissa vastauksissa huumori. Huumorilla voidaan vahvistaa ystävyssuhteita ja samalla muodostaa kuvaa itsestä hauskana ihmisenä. Huumori kuuluu keskustelutaitoihin (Leivo 2008, 214) ja ystävien kanssa sitä voidaan harjoittaa. Kokemus omasta hauskuudesta voi tuoda itseluottamusta toimia erilaisten ihmisten kanssa.

5.3 YKSILÖLLINEN IDENTITEETTI

Yksilöllisten identiteettien teemat on rakennettu Eriksonin (1950; 1959; 1968) identiteetin kehittymisen teoriasta, jonka tueksi olen ottanut Gergenin (1971) pohdintoja identiteetin kehityksestä. Näiden teorioiden pohjalta kokosin luokitukset yksilölliselle identiteetille vastauksista, joissa tutkittavat pohtivat hyvin sellaisten yksilöllisten taitojen kehittymistä, jotka kokivat minuutensa muodostumiselle tärkeinä. Sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta on otettava huomioon se, että yksilöllisiin identiteetteihin vaikuttavat yhteisen kielen avulla sisäistettävät ajatusmallit. Nämä ajatusmallit kertovat sosiaalisesti toivottavasta käyttäytymisestä ja vaikuttavat siten oppilaiden tavoitteisiin. Ajatusmallien muodostamat toimintaohjeet ennakoivat tulevaisuudessa

tarvittavia taitoja, kuten vahvana pysyminen erilaisissa tilanteissa. (Berger & Luckman 2009, 152-154). Yksilöllisten identiteettien tulevaisuusorientaatiot eivät ole rakentuneet tyhjiössä, vaan niiden tavoitteet ovat muovautuneet ympäröivän sosiaalisen yhteiskunnan paineissa.

5.3.1 Fyysinen kehitys ja terveys

Tutkimuksessa selvisi, että useimmat tutkittavat perustelivat harrastusten tärkeyttä niiden tarjoamien henkilökohtaisten kehittymismahdollisuuksien kautta. Vapaa-ajallaan nuori kohtaa ikäsidonnaisia haasteita ja kehittää myönteistä minäkuvaa onnistuessaan kohtaamaan ne voitokkaasti. Epäonnistumiset johtavat kielteiseen minäkuvaan ja huonoon itsetuntoon. Kaikki nämä vaikuttavat siihen, miten hän kokee itsensä ja miten uskaltaa suunnata oman elämänsä tulevaisuudessa. (Nurmi 2008, 265–266.)

Muutamassa vastauksessa urheiluharrastuksen tärkeys nostettiin esille voittamisen kautta. Voittaminen ja lajissa kehittyminen ovat hyvin myönteisiä piirteitä, jotka tarjoavat myönteisiä kokemuksia harrastuksista. Erikson (1950, 250) toteaa erilaisten omaan identiteettiin liittyvien vahvistusten lujittavan kyseistä identiteettiä. Harrastuksen luomien voittokokemusten voidaan nähdä vahvistavan kyseiseen lajiin liittyvää identiteettiä.

Tutkimuksessa esiintyneet liikuntaan liittyvät yksilölliset identiteetit liittyivät voittamisen lisäksi tulevaisuusorientaationsa suhteen terveyteen ja fyysiseen kehitykseen. Voittaminen ja lajissa kehittyminen ovat hyvin myönteisiä piirteitä, jotka tarjoavat myönteisiä identiteettejä harrastuksista. Onnistumisten kautta kehittyneet myönteiset ja kestävät identiteetit sekä itsemääritykset tukevat tutkittavien myönteistä minäkuvaa (Nurmi 2008, 266), mikä toivottavasti toimii suojaavana haasteellisemmissä kehityspolun mutkissa.

Kuten jo mainittu, urheiluharrastusten tarjoamat kehittymisenkokemukset näkyivät monissa vastauksissa. Kehittyminen on itsessään suoraan tulevaisuuteen suuntaavaa tavoitteellisuutta, mutta se tarjoaa samalla toisen tulevaisuuteen ja elinikäiseen oppimiseen liittyvän taidon. Kehittymisen arvostamisen voidaan nähdä kehittävän myös pitkäjänteisen työn arvostamista,

kuten osassa vastauksistakin näkyi. Pitkään jatkuneen lajiharrastuksen nähtiin kehittävän itseä kyseisessä lajissa pitkäjänteisen harjoittelun kautta. Pitkäjänteinen itsensä kehittäminen on myös yksi perusopetuksen 3–6-vuosiluokan liikunnan oppiaineen tehtävistä (POPS 2014, 273).

Fyysisen hyvinvoinnin ja terveyden arvostaminen nousi esille vastauksissa, johon myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet tarttuu useassa kohtaa. Peruskoulussa yksi 3–6-luokan ympäristöopin oppiaineen tehtävistä on terveyden edistäminen, joka tarjoaa kouluympäristöstä käsin ymmärrystä oppilaiden koulun ulkopuolisten harrastusten tarjoamille terveyden ja hyvinvoivan tulevaisuuden eväille. Liikunnan oppiaineella on tavoitteena ohjata oppilaita liikunnalliseen elämäntapaan ja antaa positiivisia kokemuksia liikunnasta (POPS 2014, 242, 273), mikä onnistuessaan saattaa johdattaa nekin oppilaat liikunnalliseen elämään, jotka eivät sitä vastauksissaan maininneet tärkeänä.

Parhaimmillaan liikunta tarjoaa niin fyysistä kuin psyykkistäkin hyvinvointia, joka voi jatkua lapsuudesta kohti onnellista aikuisuutta. Tämän mahdollisuuden soisi olevan kaikille avoin, minkä takia on koulun tasa-arvotetävän mukaista yrittää tarjota virikkeitä monimuotoiseen liikuntaan, niin koulussa kuin koulun ulkopuolella toteutettavaksi. Monissa vastauksissa nousi esille jalkapallon tärkeys, mikä on lajina toteuttavissa tasa-arvoisesti niin seuraurheiluna kuin kotipihassakin. Tutkimuksessa näkyi ainakin koulun ulkopuolisen urheilun tärkeys niin fyysisen hyvinvoinnin kuin psyykkisen hyvinvoinnin näkökulmasta, urheilun tarjoamien positiivisten kehityskokemusten kautta.

Tutkimuksen tuloksissa esiintyneen terveyden arvostaminen on pitkälle kantava tulevaisuusorientaatio. Nurmi (2008, 258) kertoo nuoren eri elämänalueiden valintojen ja menestyksen vaikuttavan hänen myöhempään kehitykseensä ja hyvinvointiinsa. Fyysinen terveys voidaan nähdä hyvin konkreettisena kehityksen ja hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä. Identiteetin näkökulmasta kokemus fyysisestä terveydestä ja vahvuudesta kannustaa yksilöä osallistumaan erilaisiin fyysistä taitoa vaativiin tekemisiin. Ihminen tarvitsee fyysistä hyvinvointia jokaisessa elämänvaiheessaan, joten luottamus omaan vahvuuteen vahvistaa yksilön itseluottamusta.

Koululiikunta ei hyvin monitaitoisten ryhmäkoonpanojensa puolesta välttämättä pysty aina tarjoamaan yhtä suuria onnistumisen kokemuksia kuin lajiharrastus vapaa-ajalla. Tähän saattaisi yhtenä ratkaisuna toimia liikuntatuntien

tasoryhmät. Aiheesta on käynnissä oppilaiden näkemyksiä selvittävä tutkimus (Hakomäki & Laakso 2020).

5.3.2 Henkinen kehitys ja taito

Tutkimuksessa selvisi, että monet tutkittavat nuoret kokivat fyysisen terveyden ja kehittymisen lisäksi harrastusten tarjoamat henkiset kehittymismahdollisuudet tärkeiksi. Useissa vastauksissa näkyi harrastusten tarjoama rohkeuden tai stressinsietokyvyn kehittyminen. Kuten fyysiseen terveyteen ja kehitykseen liittyvien yksilöllisten identiteettien kanssa, myös henkiseen kehitykseen kiinnittyviin yksilöllisiin identiteetteihin identiteetteihin kannattaa kiinnittyä, koska niiden avulla tutkittavat voivat tehdä myönteisiä itsemäärittelyjä (Gergen 1971, 2; 24). Kuten jo sosiaalisia identiteettejä käsittelevissä luvuissa totesin, kuudennen luokan aikana ja jälkeen tapahtuvien erilaisten muutosten takia oppilaat voivat kokea horjuntaa omissa identiteettiensä kehityspoluissa. Tämän takia sosiaalisten identiteettien lisäksi on tärkeää, että tutkittavat nostivat esille yksilöllisiin identiteetteihin liittyviä tulevaisuusorientaatioita. Tulevaisuusorientaatiot, jotka liittyvät nuorten yksilöllisiin taitoihin ja piirteisiin kestävät toivottavasti paremmin horjumatta sosiaalisten muutosten paineessa ja luovat hyvinvointia.

Muutamissa vastauksissa henkisen kehityksen tulevaisuusorientaatio näyttäytyi pelikonsolilla pelaamisen ja kehittymisen kautta. Harrastusten lisäksi henkiseen kehitykseen vaikuttavana nähtiin oma minä ja virheiden kautta kehittyminen. Virheiden kautta kehittyminen tapahtuu sosiaalisen konstruktionismin luomassa kehityksessä. Virheet nähdään virheinä vain koska ympäröivä yhteiskunta on määritellyt ne virheiksi. Sosiaalisen ympäristön normien sisäistämisprosessi peilautuu merkityksellisten toisten läpi nuoren identiteettiin. (Berger & Luckman 2009, 152-153.)

Harrastusten kehittämiä henkisiä taitoja olivat muun muassa rohkeus ja tunteiden säätely. Käsitteet rohkeudesta ja säädeltävistä tunteista ovat sosiaalisesti rakentuneita ajatusmalleja, jotka heijastavat tulevaisuudessa tarvittavia taitoja (Berger & Luckman 2009, 154). Henkisten taitojen kehittymisen

eteen oli tehty töitä, joka luo jatkuvuuden tunnetta kehitykselle ja kannustaa työn jatkamiseen. Vastauksissa näkyi taiteen hyödyntäminen itseilmaisun lisäksi tunteiden säätelyssä. Tämän taidon hyödyntäminen tulevaisuudessa auttaa sietämään opiskelun ja työelämän tuomaa stressiä ja siten säilymään yhteiskunnan terveenä ja aktiivisena kansalaisena loppuun palamisen sijaan.

Oman minän tuntemiseen ja virheistä oppimiseen liittyvään reflektiivisen tulevaisuusorientaation kehittämiseen peruskoulu tarjoaa useita työkaluja. Yksi työkalu on peruskoulun opetussuunnitelman perusteiden laaja-alainen osaamistaito, monilukutaito, joka tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä (POPS 2014, 21). Ajattelun taitojen kehittyminen on läpileikkaavana periaatteena monissa peruskoulun oppiaineissa (POPS 2014), jolloin oppilaat pääsevät harjoittamaan kriittisen reflektoinnin taitojaan. Parhaimmassa tapauksessa refleksiiviset taidot tarjoavat tutkimuksessa mainittuja taitoja nähdä omat virheet myönteisessä valossa, kehittymisen näkökulmasta. Omien virheiden hyväksyminen auttaa jaksamaan pitkäjänteisen työn parissa.

5.3.3 Työelämäorientaatio ja elinikäinen oppiminen

Tutkimuksessa selvisi, että tutkittavat nuoret orientoituivat suoraan tulevaisuuteen osassa kouluun liittyvistä vastauksistaan. Voimakkaasti omaan kouluun ja omaan luokkaan kuuluvien sosiaalisten identiteettien lisäksi koulun arvo nähtiin sen tarjoamien taitojen kautta. Monet vastaukset käsittelivät koulun tärkeyttä sen kehittämien hyvin konkreettisten taitojen kautta, kuten luku- ja kirjoitustaidon. Koulu tarjosi myös onnistumisen kokemuksia arvosanojen kautta, jonka voidaan nähdä tarjoavan onnistumisenkokemuksia nuorten ikäkaudelle tyypillisessä kehitystehtävässä (Nurmi 2008, 266). Koulu nähtiin tärkeänä myös oman tulevaisuuden työn näkökulmasta.

Työelämään suuntautuva, koulun kautta tuleva tulevaisuustietoisuus voidaan nähdä yksilöllisen identiteetin lisäksi myös sosiaalisen identiteetin osana suuremmassa kuvassa, jossa koulutus auttaa ympäröivään yhteiskuntaan kiinnittymisessä ja aktiiviseksi yhteiskunnan kansalaiseksi kasvamisessa. Päätin luokitella sen kuitenkin yksilöllisen identiteetin ja itsensä kehittämisen luokkaan,

koska tutkittavat olivat itse perustelleet sitä enemmän painottuen omaan yksilölliseen tulevaisuuteensa. Tämä huomio kuitenkin tuo jälleen esille sen, kuinka ihmistieteen tarkoituksena on kuvata ja selittää todellisuutta tulkinnan keinoin. Tutkijan tulkinnan apuna on tärkeää huomioida tutkittavien omat tulkinnat todellisuuden muodostumisesta (Raatikainen 2005, 22). Kouluajan merkitys nousee esille Eriksonin (1968, 127) mukaan siinä, että siellä muodostetaan käsitys omista kyvyistä oppia tekemään ja toimimaan. Nuoruuden aikana yksilö alkaa myös kokea ympäröivän yhteiskunnan odotuksia omasta tulevaisuuden suuntaamisestaan, joista yksi tärkeä on kouluttautuminen (Erikson 1968, 128; 157).

Tulevaisuusorientaatio näkyi useissa vastauksissa, joissa koulun tärkeyttä korostettiin sen opettamien asioiden takia, jotka voivat vaikuttaa tulevaisuudessa työllistymiseen. Yksi nuoruuden kehitystehtävistä onkin sellaisen tulevaisuuden ammatin etsiminen, jossa kokee itse olevansa hyvä (Erikson 1968, 129). Nurmi (2008, 266) kertoo harrastusten ja vapaa-ajan vieton määrittämien kehitystehtävien lisäksi nuorten tavoitteiden ja toiveiden kohdistuvan usein omaan koulutukseen ja ammatinvalintaan. Oman tulevaisuuden painottaminen koulun yhteydessä oli teema, jota en osannut odottaa etukäteen. Kuudesluokkalaisilla on kuitenkin vielä yläkoulun luokat edessään ennen lukiota, jonka todistuksilla pyritään moniin jatkokoulutuspaikkoihin. Toisaalta monet yläkoulutkin esittelevät omia painotuksiaan, joista oppilaiden tulee valita, mahdollisesti omien tulevaisuudensuunnitelmien perusteella.

Tulevaisuustietoisuus voidaan nähdä tärkeänä reflektiivisen ymmärryksen muotona, mutta sen liiallinen painottaminen saattaa kuitenkin luoda peruskoululaisille paineita. Kinossalo (2015, 52) toteaa yksilökeskeisessä yhteiskunnassa jaksamisen ja pärjäämisen suhteen tärkeiksi kysymykset siitä, kuka nuori on ja kuka hänestä voi tulla. Nämä kysymykset voivat auttaa pärjäämisessä tai luoda siihen haasteita, joten ne täytyy esittää tarpeeksi armollisella tavalla, kuunnellen nuoren omaa ääntä.

Tutkimuksessa tutkittavat kokivat koulun tärkeänä tulevaan työelämään suuntaajana. 3–6-luokkien laaja-alaisissa tavoitteissa puhutaan siitä, että oppilaita tulisi tutustuttaa koulutyön ohessa erilaisiin ammatteihin (POPS 2014, 157), minkä voi nähdä toteutuessaan vastaavan tämän identiteeteissä näkyneen tulevaisuusorientaation tarpeisiin.

On hienoa, kun peruskoululainen haaveilee tulevaisuudestaan ja rakentelee suunnitelmia, mutta niiden pitäisi kuitenkin painottua haaveiluun. Suomalaisen lukion painotuksen siirtyessä yleissivistyksestä kohti kolmen vuoden tähtäämistä jatko-opintoihin, olisi kohtuutonta vaatia samaa jo peruskoululaisilta. Helsingin Sanomien (29.4.2019) tekemän selvityksen mukaan lukiolaiset ovat stressaantuneita ja uupuneita. Tähän saattaa omalla osallaan olla vaikuttamassa se suuri paine, minkä jatko-opintopaikasta stressaaminen tekee jokaiselle kurssiarvosanalle. Vaikka suomalainen yhteiskunta arvostaa koulutusta ja sen jatkamista korkealle asteelle omaa tulevaa työllistymistä helpottamaan, peruskoululaisten pitäisi saada vielä keskittyä hetkeen.

Yhteiskunnallisen valinnanvapauden ilmapiirissä voi syntyä kokemus, että omaan elämänsuuntaukseen liittyviä valintoja pitää tehdä koko ajan. Nuori tarvitsee avukseen tulevaisuuden suunnitteluun vanhempiensa tukea. (Saastamoinen 2006a, 144.) Vahva tulevaisuuteen suuntautuminen voi tarjota opintoihin motivoivia mahdollisuuksien kokemuksia, mutta samalla luoda epätasa-arvoa. Kaikilla nuorilla ei ole huoltajia, jotka osaisivat kertoa heille laajasti tulevaisuuden mahdollisuuksista, koska heillä ei ole itsellään kokemusta niistä. Nuorten mahdollisuuksien tasavertaistamisen takia onkin erityisen tärkeää, että koulu tarjoaa heille kokemuksia erilaisista ammateista (POPS 2014, 157). Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista (POPS 2014, 18).

5.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettisyyden arviointi on hyvä aloittaa arvioimalla hyvän tieteellisen käytännön noudattamista tutkimuksen aikana. Tutkijan rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus aineistoa kerätessä ja käsitellessä on tärkeää (Kuula 2006, 34–35). Tarkkuutta ja huolellisuutta vaadittiin tässä tutkimuksessa oppilaiden tietoja ja tekstejä käsitellessä. Tekstejä käsitellessä on huomioitava tutkittavien ihmisarvon kunnioittaminen, joka on eettisesti kestävien tutkimustapojen lähtökohta. Pääkohdat ihmisarvon kunnioittamisen toteutumisessa ovat tutkittavien itsemääräämisoikeuden turvaaminen, tutkittavien vahingoittumattomuus ja

yksityisyyden säilyttäminen. (Kuula 2006, 60.) Tässä osiossa esitellään arvioita tutkimuksen eettisyydestä, johon täytyy kiinnittää erityistä huomiota alaikäisiin kohdistuvassa tutkimuksessa.

Tutkimuksen eettisyyden vahvistamiseksi, on tutkimuslupa pyydetty Helsingin opetustoimelta, tutkittavien huoltajilta, tutkittavilta itseltään ja koulun rehtorilta. Erillisten lupien saaminen ei kuitenkaan pyyhi pois tutkijan lopullista eettistä vastuuta tutkimuksestaan. Moraalisen vastuun kannattelemisen tutkimuksen kaikissa työvaiheissa on lupien saamisen jälkeenkin olennaisen tärkeää. (Kuula 2006, 58.) Tutkittavien oppilaiden opettajia myös informoitiin tutkimuksesta, jolloin he voivat auttaa eettisyyden lisäämisessä tarpeen mukaan oppilaskohtaisesti. Omassa tutkimuksessani opettajat eivät kokeneet oppilaiden yksilöimistä eettisyyden nimissä tarpeelliseksi.

Lasten kanssa työskennellessä herkkyys ja selkeys toiminnoissa on tärkeää, jotta toimintojen tarkoitus ei jäisi epäselväksi. Eettiseen tutkimukseen kuuluu tutkimusluvan saaminen tutkittavilta, mikä alaikäisten kanssa työskennellessä tarkoittaa usein vain huoltajien lupia. Strandellin (2010) mukaan olisi eettisesti kyseenalaista yrittää pakottaa lapset osallistumaan vasten tahtoaan, vaikka vanhemmilta olisikin saatu lupa. Tutkimuslupien kanssa työskennellessä on oltava tarkkana, ettei lapsi suostu tutkimukseen vain sen takia, että on tottunut siihen, että muut tekevät päätökset hänen puolestaan (Strandell 2010, 96-97; 99).

Otin tutkittavien suostumuksen tärkeyden huomioon tutkimuslupia hankkiessani pyytämällä tutkittavien huoltajien suostumuksen lisäksi suostumuslomakkeeseen tutkittavien oman allekirjoituksen. Jokainen tutkittava allekirjoitti tutkimusluvan, niin myönteisen kuin kielteisenkin. Vahvistin tutkittavien kokemusta tietoisesta tutkimukseen osallistumisesta vastaamalla tutkimuksen alkaessa tutkittavien kysymyksiin siitä, miksi teen tutkimusta ja mitä pro gradu tarkoittaa. Kysymyksiä kuulemalla ja tietoisuuden varmistamisella voidaan lunastaa lapsen suostumus (Strandell 2010, 96-96). Tällaisella toiminnalla kunnioitetaan samalla lasten itsemääräämisoikeutta (Kuula 2006, 61).

Kaikki eettiset valinnat tutkimustyössä ovat sidoksissa tutkimuksen kontekstiin (Cohen, Manion & Morrison 2018, 111). Omassa tutkimuksessani eettisiin valintoihin vaikuttava konteksti oli peruskoulu ja sen toiminta instituutiona. Yksi eettinen haaste koulutyön ohessa tehtyyn tutkimukseen on se,

että lapset eivät välttämättä pysty tutkijan parhaasta ohjeistuksesta huolimatta tekemään eroa koulutyön ja tutkimuksen välillä. Koulutyöhön on pakko osallistua, mutta tutkimukseen ei. Miten tutkija voi varmistaa, että lapset ovat varmasti sisäistäneet tämän? (Strandell 2010, 100.)

Omassa tutkimuksessani eronteko olisi saattanut olla haastavaa, koska tutkimusaineistona toimivat oppitunneilla tuotetut työt ja kaikki luokan oppilaat osallistuivat kirjoitelmien kirjoittamiseen oppitunnilla. Myös Eskola ja Suoranta (2014, 55) toteavat tämän voivan horjuttaa tutkimuksen eettisyyttä. Oppitunnilla toteuttava valokuvien ottaminen ja kirjoitelmien kirjoittaminen tuntui kuitenkin järkevimmältä järjestää koko luokalle. Sain molemmilta luokilta suurimmalta osalta oppilailta tutkimusluvan, joten heidän opettajiensa kanssa päädyimme koko luokalle pidettäviin tunteihin. Hämmennyksen haastetta ei kuitenkaan muodostunut, koska olin saanut suostumuslomakkeella, ohjeistuksella ja kysymyksiin vastaamalla vahvistettua oppilaiden käsityksen tutkimuksesta. Tämä selvisi, kun tutkimusluvan kieltäneet oppilaat muistuttivat, että heidän työnsä ei tule tutkimukseen, vaikka tekivätkin kirjoitelmat huolellisesti. Samalla osa tutkimusluvan antaneista halusi vielä varmistaa, että tulevathan heidän työnsä varmasti mukaan tutkimukseen. Koin tämän kertovan tietoisesta tutkimukseen osallistumisesta.

Tutkimuksen raportoinnissa huomioidaan eettisyys niin, että oppilaiden anonymiteetin säilymisestä pidetään huolta. Tutkittavien yksityisyyden säilyminen on oleellista eettisessä, tutkittavien ihmisarvoa kunnioittavassa tutkimuksessa. Tutkimuksen tekemisessä ja raportoinnissa yksityisyys tarkoittaa sitä, että tutkittavat eivät saa olla tunnistettavissa tutkimusteksteissä. Luottamuksellisuus on erityisen tärkeää tässä kohdassa tutkimusta, jolloin tutkijan on pidettävä kiinni siitä, että tutkittavien tietoja käsitellään ja säilytetään juuri kuin on suostumuslomakkeessa luvattu ennen tutkimusta. (Kuula 2006, 60, 64.)

Raportissa ei mainita koulun nimeä tai anneta koulusta tai oppilaista tunnistettavia yksityiskohtaisia kuvauksia. Oppilaiden nimet koodattiin anonyymeiksi ja tiedot pidettiin salaisina. Pro gradu -tutkielmat ovat julkisia, joka kerrottiin tutkittaville ja heidän huoltajilleen suostumuslomakkeessa. Tämän takia oli erityisen tärkeää painottaa raportin anonymiteettiä, että tutkittavien luottamus tutkijaa kohtaan säilyisi. Anonymiteetin säilymisen huolehtimisen lisäksi tutkijan

tulee olla tarkka siitä, minkälaisia käsitteitä ja näkökulmia käyttää tutkimuksessaan, koska ne luovat kuvaa siihen osallistuvista lapsista (Strandell 2010, 106). Lapset eivät pääse paljoa itse vaikuttamaan käsitteisiin teoriaohjaavassa tutkimuksessa, joten sensitiivisyys analyysin kaikissa vaiheissa on tärkeää.

Tutkimuksen eettisyyttä horjuttaisi, jos tutkittavien kuvia ja tekstejä arvosteltaisiin tai kohdeltaisiin epäkunnioittavasti. Kasvatuksen kentällä tehdyn eettisen tutkimuksen täytyy kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa (Cohen ym. 2018, 112). Ihmisarvon kunnioittamiselle on tärkeää, että raportointi tehdään arvostavasti ja tutkittavien ääniä kunnioittaen, joka oli yksi tutkimukseni tavoitteista. Täydelliseen objektiivisuuteen pyrkimisen sijaan otin huomioon sen, että tutkijan objektiivisuuden analyysissä voidaan nähdä nousevan siitä, että pyrin tunnistamaan oman subjektiivisuuteni ja sen kautta tulevat ennakkoletukset (Eskola & Suoranta 2014, 17) ja kirjoittamaan ne auki analyysiä tehdessäni. Tutkittavat eivät päässeet enää aineistonkeruun jälkeen osallistumaan tutkimukseni etenemiseen ja analyysivaiheeseen, joten keskityin tarkkaan heidän ääniensä kuulemiseen ja kunnioittamiseen.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus

Aineisto alkoi saturoitua hyvin varhaisessa vaiheessa, joten tulkitsin kahdelta luokalta kerätyn, 27 tutkittavan aineiston riittäväksi. Saturaaation ilmiössä aineisto alkaa toistaa itseään, jolloin tutkittavat eivät tuota enää uutta tietoa liittyen tutkimusongelmaan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99). Saturaaatiolla pyritään yleensä kuvaamaan samuutta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 101). Huomasin tutkittavien nostavan esille selkeästi tiettyjä identiteettejä ja tulevaisuusorientaatioita, joten saturaaation hyväksyminen oli loogista. Teorian ja omien tulkintojeni kohtaaminen vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta, vaikka aineisto onkin kerätty vain yhden koulun kuudesluokkalaisilta.

Tutkimukseni, kuten ihmistiede muutenkin, pyrkii kuvaamaan ja selittämään todellisuutta. Kuvaamisen ja selittämisen apuna toimii tulkinta, mikä ei kuitenkaan tee tutkimuksen tuloksista yhtään vähemmän arvokkaita. Ihmistieteissä

huomioidaan tutkittavien omat tulkinnat todellisuuden muodostumisesta. (Raatikainen 2005, 22.) Tutkimuksessani tämä näkyy tutkittavien omilla tulkinnoilla identiteettiensä merkityksellisyydestä, joka ohjaa aineiston analyysiä tulevaisuusorientaatioiden suhteen. Tutkittavien omien tulkintojen lisäksi analyysiä ohjasivat teoriat sosiaalisesta identiteetistä (Hogg ym. 1995), identiteettien kehittymistä koskeva kehityspsykologian teoria (Erikson 1950; 1959; 1968) ja teoria etnisestä identiteetistä (Verkuyten 2009; Liebkind 2009; Nikander 2015).

Teoriaohjaavassa analyysissä, mitä toteutin omassa tutkimuksessani, tutkijalle jätetään vapaat kädet sen suhteen, missä vaiheessa analyysiä hän ottaa teorian ohjaamaan päättelyään (Tuomi & Sarajärvi 2018, 113). Tässä tutkimuksessa teoria oli osana ohjaamassa jo tutkimuksen aiheen määrittymistä, mutta aineistosta nousseet aiheet tarvitsivat analyysiänsä tukemaan myös uutta teoriaa, mitä en ollut vielä huomionnut tutkimuksen alkuvaiheessa. Aneshenselin (2016, 5) mukaan tutkimuskysymykset elävät ja muovautuvat tutkimuksen edetessä, kuten kävi omassakin tutkimuksessani. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä palataan teoriaan analyysivaiheessa ja tutkimuksen raportoinnissa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 112), joten uskon teorian laajentamisen vahvistavan tutkimukseni luotettavuutta. Luotettavuutta lisää se, että kuuntelin aineistoa ja laajensin sen mukaan tutkimuksen teoriapohjaa, tarjoten paremman mahdollisuuden aineiston ymmärtämiselle, kuin jos olisin vain seurannut sokeasti pelkästään tutkimuksen alussa määrittämäni teoriaa.

Sisällönanalyysi toimi menetelmänä tutkimuksessa, koska tavoitteena oli saavuttaa kategorioita oppilaiden identiteeteissä esiintyvistä tulevaisuusorientaatioista. Menetelmän pyrkimyksenä on luoda tiivistetty ja merkityksellinen kuvaus näistä ryhmistä ja ryhmien avulla kuvata tutkittavaa ilmiötä (Elo & Kyngäs 2008, 108). Sisällönanalyysi on kohdannut myös kritiikkiä. Sitä on usein kritisoitu keskeneräisenä analyysimenetelmänä, koska menetelmää käyttäneet tutkijat ovat saattaneet kuvata tutkimuksen analyysiä tarkkaan, mutta eivät ole kyenneet tekemään siitä pidemmälle johtopäätöksiä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Pyrin olemaan tarkkana ja välttämään tätä virhettä perustelemalla aineiston järjestämisestä, teemoittelusta, syntyneet johtopäätökset.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 105) toteavat avun saamisen teemojen muodostamiseen syntyvän siitä, mitä tutkittavat ovat sanoneet jokaiseen teemaan sopien. Oma tutkimukseni lähti tämän kysymyksen pohjalta:

”Mitkä asiat ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat siihen, että sinusta on tullut sinä?”

Kysymys ei saanut olla liian johdatteleva, ettei se määrittelisi tutkittavien vastauksia liikaa, enkä saanut aineistonkeruun aikana johdatella tutkittavia heidän kirjoittaessaan vastauksiaan. Tämä osoittautui haastavaksi silloin, kun tutkittava ei keksinyt mitään kirjoitettavaa. Minun täytyi unohtaa oma opettajuuteni muodostama tapa ohjata ja antaa tutkittavien kirjoitelmien tapahtua omalla painollaan.

Koen saturaation korostavan omassa tutkimuksessani sitä, että omaan luokkaan liittyvä identiteetti oli tutkittaville tärkeä ja saattoi johtaa osan vastauksien samankaltaisuuteen, siksi että samassa luokassa on voitu sosiaalisesti rakentaa käsityksiä elämälle tärkeistä identiteeteistä ja tulevaisuusorientaatioista. Tämän voi kuitenkin nähdä myös sosiaaliseen identiteettiin ja sosiaaliseen konstruktionismiin liittyvänä tuloksena, eikä siten tulosten luotettavuutta horjuttavana piirteenä.

Tutkijan positioon liittyen ja siihen, miten se voisi ohjata tulkintojani, olen pyrkinyt avaamaan omia ennakko-oletuksiani liittyen eri teemoihin. Ennakko-oletukset kertovat, olinko odottanut joitakin vastauksia ja mitkä teemat taas olivat sellaisia, mitä en olettanut. Pyrin myös avaamaan ennakko-oletuksiani sen suhteen, miksi en ollut olettanut joidenkin teemojen esille nousemista. Näin tutkimuksessa päästään täydelliseen objektiivisuuteen pyrkimisen sijaan suhteelliseen objektiivisuuteen, joka syntyy tutkijan oman subjektiivisuuden tiedostamisesta (Eskola & Suoranta 2014, 17). Tuomi ja Sarajärvi (2018, 25) korostavat myös tätä piirrettä tutkimuksissa. Heidän mukaansa tiedon objektiivisuuden laittaa kyseenalaiseksi myös se, että tutkija valitsee oman tutkimusasetelmansa oman teoreettisen ymmärryksensä avulla. Mikään tutkimusasetelma ei ole täysin neutraali.

Lukijalle tarjottiin mahdollisuus muodostaa oma näkemyksensä tutkimuksen tuloksista ja menetelmistä mahdollisimman tarkkojen taustatietojen

avulla, jotka annettiin aineistonkeruu- ja analyysimetodeista. Tarkkojen kuvausten antaminen tutkimuksen kulusta on tärkeä osa tutkimuksen luotettavuuden rakentamista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 26.)

Tutkimuskysymykset muovautuvat usein analyysin edetessä (Aneshensel 2016, 5), näin kävi myös omassa tutkimuksessani. Aloitin tutkimuskysymyksellä, jolla halusin selvittää vain tutkittavien erilaisia identiteettejä ja niiden perusteluja. Aineistosta alkoi kuitenkin nousta esille erilaisia tulevaisuuteen liittyviä piirteitä, identiteettien tulevaisuusorientaatioita. Päätin lähteä tutkimaan tätä suuntausta tarkemmin ja tarkensin tutkimuskysymykseni koskemaan sitä. Teoriana toimineet identiteettejä koskevat teoriat siirtyivät näin osaksi aineiston luokitteluvaihetta ja analyysiä ohjasi oma näkemykseni erilaisista taidoista, mitä tulkitsin aineistosta nousevan liittyen tutkittavien tulevaisuuteen. Näin voi käydä sisällönanalyysissä, jolloin alkuperäinen teoreettinen viitekehys on tehnyt työnsä tutkimuksen käynnistäjänä, vaikka se onkin muuttanut muotoaan ja merkitystään matkan varrella (Aneshensel 2009, 5).

5.6 Lopuksi

Tutkimuksen tuloksissa tutkittavien tärkeiden identiteettien jakautuminen tapahtui tasaisesti sosiaalisten ja yksilöllisten identiteettien välillä. Turnerin (1982, 19) mukaan eri osat minäkäsityksestä voivat toimia toisistaan erillään tai yhdessä, samalla määritellen erilaisia minäkuvia erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Joskus sosiaalinen identiteetti voi olla jopa määrittävämpi kuin yksilöllinen identiteetti, erityisesti ryhmän konflikteissa. Tulkitsen tätä kautta yksilöllisten identiteettien nostamisen esille luovan tärkeää vahvistusta tutkittavien itsemäärittelylle. Mikäli tutkittava pitäisi vain sosiaalisia identiteettiroolejaan tärkeimpinä, hän saattaisi järkyttyä suuresti joutuessaan mahdollisesti suljetuksi ryhmän ulkopuolelle. Tämä tilanne olisi mahdollisempi luokkaan liittyvän sosiaalisen identiteetin kautta. Kun tutkittava vahvistaa itsemäärittelynsä kehitystä myös yksilöllisillä piirteillä, hän voi kokea merkittävämpää vakautta ja jatkuvuutta, vaikka osa sosiaalisista identiteettiryhmistä vaihtuisikin.

Yksilöllisen identiteetin teemoihin jakautuivat osa kouluun liittyvistä vastauksista, sekä harrastusten kehittämät fyysiset ja henkiset taidot. Osissa vastauksista jotkut harrastukset oli esitetty niin selkeästi tärkeiksi vain niiden välineellisen arvon takia, kuten jonkun taidon kehittämisen, että en voinut lukea niitä sosiaaliin luokkiin kuuluviksi, siksi yksilöllinen identiteetti vaati oman luokkansa rakentamista. Välineellisellä arvolla usein tuettiin omaa itsetuntoa, jonka takia saatettiin nostaa harrastus tai koulussa oppiminen, joka rakentaa kuvaa itsestä taitavana ja arvostettavana yksilönä.

On tärkeää, että tutkittavat pystyvät tekemään itsemäärittelyjä, jolla arvostavat itseään ja siten luovat kuvan itsestään, joka kestää aikaa (Gergen 1971, 2; 24). Gergen (1971, 25) toteaa näiden määrittelyjen olevan erityisen tärkeitä ehkäisemään epämääräisen minuuden aiheuttamaa ahdistusta. Itsemäärittelyt ovat siis tulevaisuuteen suuntaavia osia identiteetistä.

Harrastukset ovat tärkeä elämänalue lapsuudessa ja nuoruudessa, mahdollistaen monia kehitystehtäviä, kuten sosiaalisen vuorovaikutuksen ja eettisten ja moraalisten ajatteluperiaatteiden ja toimintaperiaatteiden kehittymisessä (Ruppila 2008, 165–166). Oletin harrastusten korostuvan vastauksissa niiden tarjoamien ystävyysuhteiden kautta, mutta harrastusten tarjoamien sosiaalisten puolien sijaan tutkittavat korostivat useammin niiden kehittämiä yksilöllisiä taitoja ja tarjoamia onnistumisenkokemuksia.

Hokkanen (2002, 65) toteaa identiteetin luomisessa olevan keskeistä vuorovaikutus ympäröivän maailman kanssa ja siltä saatu palaute sekä hyväksyntä. Yksilö on samalla riippuvainen muiden vaikutuksesta omaan identiteettiin ja samalla siitä, kuinka itse määrittelee omia identiteettejään ja niiden kautta minuuttaan. Tutkimuksen aineistossa nousivat esille molemmat piirteet tutkittavien kuudesluokkalaisten kokemuksista omien identiteettiensä kehittymisessä. Sosiaalisen ympäristön vaikutus piirtyi voimakkaasti tutkittavien perheen, koululuokan ja ystävien vaikutuksen kautta. Samaan aikaan tutkittavat tiedostivat myös yksilöllisten taitojen kehittämisen tärkeyden ja pohtivat niiden tärkeyttä oman tulevaisuutensa näkökulmasta. Tämä näkyi koulutuksen tärkeyden arvostamisessa ja tulevaisuuden työllistymisen merkityksessä.

Tutkimustulosten vertaaminen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014) tarjoaa näkemyksen siihen, kohtaavatko lasten omien identiteettien tulkinnat ja aikuisten suunnitteleman opetussuunnitelman tulkinnat

identiteeteistä ja niiden tukemisesta kasvatuksessa. Identiteettejä on käsitelty Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa eniten kielellisen identiteetin ja kulttuuri-identiteetin näkökulmasta. Tutkimuksen tuloksissa kulttuuri-identiteetti näkyi etnisen identiteetin muodossa ja kielellisen identiteetin voidaan nähdä sisältyvän tähän samaan identiteettiin.

Tutkimuksessa tutkittavat kokivat koulun tärkeäksi tulevaan työelämään suuntaajana, johon viitataan Opetussuunnitelmassa 3–6-luokkien laaja-alaisissa tavoitteissa. Sen mukaan oppilaita tulisi tutustuttaa koulutyön ohessa erilaisiin ammatteihin. (POPS 2014, 157.) Tutkittavien seuraavan luokka-asteen, 7–9-luokan oppilaanohjaukseen (POPS 2014, 444) kuuluu urasuunnittelun ja tulevaisuudensuunnittelutaitojen harjoittelu. Epäsuorana työelämään ja tulevaisuuteen viittauksena voidaan nähdä myös koko perusopetusta koskettava tavoite elinikäisen oppimisen edellytysten luomisesta (POPS 2014, 15), mikä on tärkeä taito moniin tutkittavien tulevaisuusorientaatioihin liittyen, kuten työllistymistavoitteisiin ja itsensä kehittämiseen harrastusten kautta.

On hienoa huomata, että osa oppilaiden itse tärkeiksi kokemista identiteeteistä on edustettuna myös Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014), joka toimii opettajien työkaluna oppilaiden tukemisessa. Tunne vahvasta kiinnittymisestä omaan ympäröivään yhteiskuntaan ja omaan kulttuuriin auttaa jaksamaan kuluttavissakin tilanteissa. Nuoret eivät pysty tähän kiinnittymiseen ilman tukea elämänsä tärkeiltä aikuisilta, kuten opettajilta. Oppilaat tarvitsevat tukea ja kannustusta opettajilta täyttääkseen oikeutensa kasvaa hyvinvoivaksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi, johon auttaa myös kokemus osallisuudesta oman yhteisön hyvinvoinnin rakentamisessa (POPS 2014, 15). Tämän takia opettajien on tärkeää ymmärtää oppilaiden identiteetteihin sisältyvät tulevaisuusorientaatiot, osatakseen parhaiten tukea heitä kohti yksilöllisiä tulevaisuuksiaan.

5.7 Jatkotutkimusideat

Tutkimuksen kohderyhmänä toimi kaksi rinnakkaista kuudesluokkaa syksyllä 2019. Tutkimuksen aineisto kerättiin kirjoitelmien muodossa, jolloin yksi

jatkotutkimusmahdollisuus tulisi tutkimukseen osallistuneiden tutkittavien etnografisesta seuraamisesta ja tutkimuspäiväkirjan lisäämistä verrattavaksi tutkimuksen tuloksiin. Tutkittavien luokse palaaminen haastattelun muodossa muutaman vuoden päästä voisi tarjota uutta tietoa tulevaisuusorientaatioiden vertaamismielessä, koska tutkittavat olivat yläkouluun siirtymisen nivelvaiheessa. Kuten jo aiemmin mainitsin, Perusopetuksen opetussuunnitelmasta ei löydy kuudennella luokalla suoraa viittausta tulevaisuuden suunnitteluun. Yläasteelle siirryttäessä löytyy oppilaanohjauksen sisällöistä urasuunnittelun ja tulevaisuudensuunnittelutaitojen harjoittelu (POPS 2014, 444). Tutkimuksen perusteella herääkin kysymys, kaipaisivatko oppilaat tällaista ohjausta jo nuorempina? Loisiko se oppilaille liikaa paineita suunnata kaikki toimintansa tulevaisuuteen vai motivoisiko se, luomalla kiinnostavia tulevaisuudenkuvia? Yläkoululaisille voisi järjestää refleksiivisen haastattelun, joissa he vertaisivat alakoulun tulevaisuusorientaatioita nykyisiinsä ja reflektoisivat tulevaisuudensuunnittelun taitojen opettamisen tarpeellisuutta alakoulussa.

Moraalin ja arvojen oppimisen näkökulmasta toinen jatkotutkimusidea olisi verrata tapoja ja moraalisia arvoja, joita oppilaat kokevat oppivansa kotoa sekä koulusta. Tutkimuksessani tutkittavat korostivat luokkaan kiinnittyvän identiteetin tärkeyttä sen tarjoaman tuen kautta, saman kaltaisesti kuin perheen tärkeyttä. Tapojen pohtiminen arvohierarkian näkökulmasta tarjoaisi tietoa arvoista, joita perusopetuksen avulla voidaan kehittää. Lapsuuden primaarisosialisaatiossa opittuja arvoja pidetään usein vahvimpina (Berger & Luckman 2009, 153), mutta samalla luokanopettajalla on suuri vaikutus luokkahuoneen sisäisiin arvoihin (Hokkanen 2002, 69), joten olisi kiinnostavaa selvittää oppilaiden omia kokemuksia tästä ja selvittää kuinka paljon peruskoulu pystyy tarjoamaan uusia arvoja.

Perusopetuksen tehtävänä on ”edistää osallisuutta ja kestävää elämäntapaa sekä kasvua demokraattisen yhteiskunnan jäsenyyteen.” (POPS 2014, 16). Kaikki perheet tarjoavat erilaiset lähtökohdat lapsilleen, niin kestäväälle elämäntavalle kuin demokraattiselle yhteiskunnan jäsenyydelle, joita perusopetuksen on tarkoitus tasa-arvon nimissä tasavertaistaa. Kasvatustieteen näkökulmasta tutkimuksen tuloksina löytyneitä tulevaisuusorientaatioita voisi avata syvemmin jokaisen tulevaisuusorientaation näkökulmasta. Esimerkiksi

fyysistä terveyttä ja fyysisten taitojen kehittymistä koskevan tulevaisuusorientaation taustalla vaikuttavia ajatusmalleja ja niiden juuria voisi lähteä avaamaan. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2014) löytyy terveellisen elämän käsitykseen liittyviä tavoitteita ja sisältöjä eri oppiaineista, joten olisi kiinnostavaa selvittää kuinka paljon perheen arvot ja opetuksen arvot ovat osallaan vaikuttaneet tähän tulevaisuusorientaatioon kiinnittyviin oppilaisiin.

6 LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Aneshensel, C. 2016. Theory-based data analysis for the social sciences. Los Angeles: Sage.

Berger, P. & Luckman, T. 2009. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Helsinki: Gaudeamus.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. 2018. Research Methods in Education. Lontoo: Routledge, Taylor and Francis Group.

Collins, P. & Bilge, S. 2016. Intersectionality. Cambridge: Polity Press.

Erikson, E. 1950. Lapsuus ja yhteiskunta. Jyväskylä: Gummerus osakeyhtiö.

Erikson, E. 1959. Identity and the Life Cycle. Madison: International Universities Press, Inc.

Erikson, E. 1968. Identity: Youth and Crisis. New York: W.W. Norton & Company, Inc.

Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 209–231.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Elo, S. & Kyngäs, H. 2008. The qualitative content analysis process. Journal of Advanced Nursing 62(1), 107–115.

Gergen, K. 1971. The concept of Self. New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc.

Kinossalo, M. 2015. Oppilaan narratiivisen identiteetin rakentumisen tukeminen perusopetuksessa. Teoksessa E. Ropo, E. Sormunen & J. Heinström

(toim.) Identiteetistä informaationlukutaitoon. Tavoitteena itsenäinen ja yhteisöllinen oppija. Tampere: Tampere University Press, 48–81.

Hacking, I. 2009. Mitä sosiaalinen konstruktionismi on? Tampere: Vastapaino.

Helsingin sanomat 29.4.2019. HS selvitti: Osa lukiolaisista on niin stressaantuneita, että heitä ahdistaa ja itkettää joka päivä. Verkossa osoitteessa <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006087089.html>. Viitattu 19.12.2019.

Hogg, M., Terry, D. & White, K. 1995. A tale of two theories: a critical comparison of identity theory with social identity theory. Teoksessa *Social Psychology Quarterly* 1995, Vol. 58, No. 4, 255–269.

Hokkanen, E. 2002. Identiteetin uudet kasvot. Teoksessa R. Räsänen, K. Jokikokko, M-L. Järvelä & T. Lamminmäki-Kärkkäinen (toim.) *Interkulttuurinen opettajankoulutus: Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla*. Oulu: Oulu University Press, 61–69.

Hurme, H. 2008. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhakangas & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan*. Helsinki: WSOY, 139–156.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Lamminmäki-Kärkkäinen, T. 2002. Identiteetin kulttuuriprofiili ja toiseuden purkaminen. Teoksessa R. Räsänen, K. Jokikokko, M-L. Järvelä & T. Lamminmäki-Kärkkäinen (toim.) *Interkulttuurinen opettajankoulutus: Utopiasta todellisuudeksi toimintatutkimuksen avulla*. Oulu: Oulu University Press, 71 – 83.

Leivo, M. 2008. Kouluikäisen kielenosaaminen ja koulun kieli. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhakangas & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan*. Helsinki: WSOY, 202–218.

Liebkind, K. 2009. Ethnic identity and acculturation. Teoksessa I. Jasinskaja-Lahti & T. Mähönen (toim.) *Identities, intergroup relations and acculturation - the cornerstones of intercultural encounters*. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press, 13–38.

Nikander, E. 2015. Maailmankansakaisuuden ja identiteetin suhteen tarkastelua. Teoksessa E. Ropo, E. Sormunen & J. Heinström (toim.) *Identiteetistä informaationlukutaitoon. Tavoitteena itsenäinen ja yhteisöllinen oppija*. Tampere: Tampere University Press, 118–138.

Nurmi, J-E. 2008. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY, 256–274.

Paecher, C. 2007. Being boys being girls: Learning masculinities and femininities. Lontoo: Open University Press.

Parkkisenniemi, J. 2001. Sosiaalinen konstruktionismi, opettajantyö ja oppimisen uudet muodot. Teoksessa P. Kuusela & M. Saastamoinen (toim.) Ruumis, minä ja yhteisö: Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus, 225–258.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014. Opetushallitus. Verkossa osoitteessa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf viitattu 18.11.2019.

Poikketus, A-M. 2008. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY, 122–138.

Rautio, P. Historiallista johdattelua minä- ja identiteettitutkimukseen, 2006. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print, 11–22.

Ropo, E. 2015. Identiteetti tutkimuskohteena. Teoksessa E. Ropo, E. Sormunen & J. Heinström (toim.) Identiteetistä informaationlukutaitoon. Tavoitteena itsenäinen ja yhteisöllinen oppija. Tampere: Tampere University Press, 26–47.

Ruppila, I. 2008. Johdanto. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhakangas & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY, 158–167.

Saastamoinen, M. 2006a. Yksilö, riskitietoisuus ja psykokulttuuri. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) Minuus ja identiteetti. Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. 2006. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print, 138–169.

Saastamoinen, M. Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. 2006b. Teoksessa P. Rautio & M. Saastamoinen (toim.) Minuus ja identiteetti.

Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print, 170–180.

Sen, Amartya 2009. Identiteetti ja väkivalta. Helsinki: Basam Books.

Strandell, H. 2010. Etnografinen kenttätyö: Lasten kohtaamisen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa H. Lagström, T. Pösö, N. Rutanen & K. Vehkalahti (toim.) Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikkaa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, 92–112.

Tajfel, H. 1982. Introduction. Teoksessa H. Tajfel (toim.) Social identity and intergroup relations. Cambridge: Cambridge University Press, 1–11.

Telama, R. & Laakso, L. 2008. Liikunta ja urheilu lasten ja nuorten sosiaalis-eettisen kehityksen ympäristönä. Teoksessa P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan: Kehitys kontekstissaan. Helsinki: WSOY, 275–288.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (Uudistettu laitos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turner, J. 1982. Towards a cognitive redefinition of the social group. Teoksessa H. Tajfel (toim.) Social identity and intergroup relations. Cambridge: Cambridge University Press, 16–40.

Verkuyten, M. 2009. Studying ethnic identity. Teoksessa I. Jasinskaja-Lahti & T. Mähönen (toim.) Identities, intergroup relations and acculturation - the cornerstones of intercultural encounters. Helsinki: Gaudeamus, Helsinki University Press, 41–51.

Suostumuslomake

Hei!

Opiskelen luokanopettajaksi Tampereen yliopistossa ja toteutan opetusharjoittelun [REDACTED] ala-asteen 6-luokilla. Pidän oppilaille kuvataiteen tunnit, joissa oppilaat valokuvaavat omakuvat ja kirjoittavat niistä pohtivat tekstit. Teen pro gradu - tutkimusta ja pyydän lupaanne käyttää näitä kuvia ja tekstejä tutkimuksessani. Tutkimuslupa ei vaikuta oppilaan osallistumiseen kuvataideprojektissa. Jos en saa lupaa käyttää oppilaan töitä tutkimuksessa, jätän ne pois analyysivaiheessa.

Kuvia ei ole pakko julkaista tutkimusraportissa, mutta jos saan luvan julkaista kuvan, niin oppilaan kasvot peitetään. Oppilaiden nimiä tai koulua ei kerrota tutkimusraportissa ja kasvoja ei näytetä kuvissa. Oppilaiden henkilöllisyys ei paljastu tutkimuksessa tai sen jälkeen. Tutkimuksen päätyttyä hävitän kuvat ja tekstit. Tutkimus tehdään koululla marras- ja joulukuussa 2019 kuvataiteen tunneilla. Tutkimukseen osallistumisen voi keskeyttää myös tutkimusluvan antamisen jälkeen.

Annan mielelläni lisätietoa aiheesta.

Terveisin,

Lottaliina Savolainen, Tampereen yliopisto

+358505440041

TUTKIMUSLUPA

Oppilas saa osallistua tutkimukseen ()kyllä () ei

Oppilaan nimi _____

Oppilaan luokka _____ Oppilaan ikä _____

Kuvan saa julkaista (kasvot peitettyinä) () kyllä () ei

Huoltajan allekirjoitus _____

Oppilaan allekirjoitus _____

Päivämäärä _____ Paikka _____

Palauta lomake omalle opettajallesi 20.11.2019 mennessä, kiitos!

Helsingin kaupunki
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala
Perusopetuksen palvelukokonaisuus

Pöytäkirjanote

1 (2)

5.11.2019

Perusopetusjohtaja

Lottaliina Savolainen
Sarvijaakonkatu 2 C 108
33540 Tampere

88 §

Päätös tutkimusluvan myöntämisestä HEL 2019-010607

HEL 2019-010607 T 13 02 01

Päätös

Perusopetusjohtaja päätti myöntää tutkimusluvan Lottaliina Savolaisen pro gradututkielmalle "6-luokkalaisten nuorten identiteettiryhmien moninaisuus" päätöksen perusteluista tarkemmin ilmenevillä ehdoilla. Tutkimuslupapäätös on voimassa 31.3.2020 saakka.

Päätöksen perustelut

Lottaliina Savolainen on hakenut tutkimuslupaa liittyen pro gradututkielmaan. Tutkimuksen tarkoitus on tutkia 6.-luokkalaisten oppilaiden erilaisia identiteettiryhmiä ja niiden eroavaisuuksia ja yhteneväisyyksiä. Tutkimusluvan hakija pitää oppilaille kuvataiteen tunnit, joissa oppilaat kuvaavat valokuvilla omakuvat ja refleктоivat omia töitään kirjallisen pohdintatehtävän muodossa. Omakuvat ja oppilaiden tuottamat tekstit muodostavat aineiston tutkielmaan.

Tutkimusaineisto kerätään marras-joulukuussa 2019 yhdessä peruskoulussa ja kohdistuu 12-13-vuotiaita oppilaisiin (n=40). Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Oppilaiden huoltajilta pyydetään kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumiselle. Tutkimusaineistoa käsitellään ja säilytetään tutkimuksen teon ajan hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen. Aineisto hävitetään tutkielman valmistuttua, viimeistään 1.6.2020.

Tutkimuslupaan sovelletaan seuraavia ehtoja:

Päätös antaa mahdollisuuden tutkimusaineiston keräämiseen marras-joulukuussa 2019 koulun kanssa tarkemmin sovittavalla aikataululla.

Päätös ei anna oikeutta saada tietoja Helsingin kaupungin asiakirja- ja rekisteriaineistoista.

Postiosoite
PL 51300
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Käyntiosoite
Töyrynkatu 2 D
Helsinki 51

Puhelin
+358 9 310 8600
Faksi
+358 9 86390

Y-tunnus
0201256-6

Tilinho
FI2922661800003009
Alv.nro
FI02012566

Helsingin kaupunki
Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala
Perusopetuksen palvelukokonaisuus

Pöytäkirjanote

2 (2)

5.11.2019

Perusopetusjohtaja

Tutkimukseen osallistuneiden yksittäisten henkilöiden tunnistetietoja ei saa ilmaista tutkimusraportissa tai muulla tavoin.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala ei osallistu tutkimuksen toteuttamiseen.

Tutkimuksesta ei tule koitua kustannuksia kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle.

Tutkimusraportin sähköinen osoite toimitetaan kasvatuksen ja koulutuksen toimialan käyttöön sähköpostiosoitteeseen: kasko.tutkimusluvat@hel.fi

Lisätiedot

Elina Vismanen, arviointiasiantuntija, puhelin: 310 22174
elina.vismanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Tutkimuslupahakemus 8.10.2019 (Salassa pidettävä, JulkL 24 § 1 mom 21 k.)
- 2 Tutkimuslupahakemus 8.10.2019, liitteet (Salassa pidettävä, JulkL 24 § 1 mom 21 k.)
- 3 Tiedote (Salassa pidettävä, JulkL 24 § 1 mom 21 k.)
- 4 Suostumuslomake (Salassa pidettävä, JulkL 24 § 1 mom 21 k.)

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimusohje, kasvatus- ja koulutuslautakunta

Otteet

Ote Hakija	Otteen liitteet Oikaisuvaatimusohje, kasvatus- ja koulutuslautakunta
----------------------	--

Pöytäkirjanote on lähetetty asianosaiselle 7.11.2019.

Perusopetusjohtaja

Outi Salo
perusopetusjohtaja

Postiosoite
PL 51300
00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Käyntiosoite
Töyrynkatu 2 D
Helsinki 51

Puhelin
+358 9 310 8600
Faksi
+358 9 86390

Y-tunnus
0201256-6

Tilinro
FI2922661800003009
Alv.nro
FI02012566

Minä

Perhe teki minusta itseni: he kasvattivat minut ja huolehtivat minusta.

Kaverit tekevät minusta itseni: kaverit tukivat, auttoivat ja kuuntelivat minua niin minusta tuli itsevarma ja rohkeampi.

Koulu teki minusta itseni: Siellä opin eri asioita niin ja tutustuin uusiin ihmisiin.

Luokkani teki minusta itseni: luokkani on todella ihana ja se muutti minut että olen rohkeampi.

Harrastus, Partio teki minusta itseni: teki minusta rohkeamman ja uskallan tutustua uusiin ihmisiin.

Jääkiekko koska minä
harrastan sitä ja me voite
joka kerta.

Perhe koska ilman mun
perhettä en olisi tällainen.

Vitsit/memit koska joskus
kun mun kaverit on surullista
niin kerron vitsin.

Koulu ilman koulua minulla ei
olisi niin paljon kavereita ja olisin tyhjä
ystävät koska ne kannustavat mää
ne on kivoja. Jumerat koska yleensä
-ikäistä kavereita. Kaupat koska kerron
k... ..